

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV**

Evidenčné číslo: 19100/B/2012/1407194091

**DOMÁCA A ZAHRANIČNÁ POLITKA
GRÉCKA VO SVETLE SVETOVEJ
HOSPODÁRSKEJ KRÍZY**

Bakalárska práca

2012

Michaela Meravá

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV**

**DOMÁCA A ZAHRANIČNÁ POLITKA
GRÉCKA VO SVETLE SVETOVEJ
HOSPODÁRSKEJ KRÍZY**

Bakalárska práca

Študijný program: Medzinárodné ekonomické vzťahy

Študijný odbor: 6221 700-Medzinárodné ekonomické vzťahy

Školiace pracovisko: Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a hospodárskej diplomacie

Vedúci záverečnej práce: Ing. Marián Šabo

Bratislava 2012

Michaela Meravá

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracovala samostatne a že som uviedla všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....
(podpis študenta)

Pod'akovanie

Týmto by som sa chcela poďakovať vedúcemu bakalárskej práce Ing. Mariánovi Šabovi za rady, ktoré som mohla v práci využiť a taktiež za usmerňovanie v rámci písania tejto bakalárskej práce.

ABSTRAKT

MERAVÁ, Michaela: Domáca a zahraničná politika Grécka vo svetle svetovej hospodárskej krízy, Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov; Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a hospodárskej diplomacie. Vedúci záverečnej práce: Ing. Marián Šabo Bratislava: FMV, 2012, 52 s.

Cieľom záverečnej práce bolo poukázať na momentálny stav gréckej ekonomiky a politiky počas hospodárskej a dlhovej krízy. Práca sa zameriava na súčasnú situáciu v Grécku, ako aj na vplyv gréckej krízy na zahraničné vzťahy v rámci EÚ a taktiež na vzťah k ostatným krajinám. Práca je rozdelená do 3 hlavných kapitol. Obsahuje 1 graf, pričom ďalšie grafy, ktoré s danou tematikou priamo súvisia a lepšie prezentujú niektoré ukazovatele, sú uvedené v prílohe.

Prvá kapitola je venovaná charakteristike krajiny z geografického, ekonomického a politického hľadiska. Rozoberá vývoj Grécka počas obdobia vstupu do ES/EÚ a načrtáva účinkovanie Grécka v niektorých medzinárodných organizáciách.

V druhej kapitole sa zameriavame na politické dianie na domácej scéne. Na začiatku analyzujeme štruktúru gréckeho politického systému a práca ďalej zachytáva vznik a vývoj politických strán v republike po zániku diktatúry až po súčasnú politickú situáciu.

Záverečná kapitola sa zaoberá vznikom a príčinami dlhovej krízy, vplyvom krízy na medzinárodné vzťahy a záchranným balíkom vytvoreným na pomoc Grécku. Ďalej sa venujeme reformám, ktoré Grécko muselo prijať a jeho možným perspektívam do budúcnosti.

Cieľom danej problematiky je poukázať na dôležitosť efektívnej kontroly finančných operácií a na solidaritu v rámci súdržnosti Európy.

Kľúčové slová: dlhová kríza, zahraničné vzťahy, politická situácia, záchranný balík, reformy

ABSTRACT

MERAVÁ, Michaela: Domestic and foreign policy in light of the global financial crisis – University of Economics in Bratislava. Faculty of International Relations; Department of International Economic Relations and Economic Diplomacy. – Supervisor of the Bachelor thesis: Ing. Marián Šabo. Bratislava: FMV, 2012, 52 pgs.

The overarching aim of this bachelor thesis was to bring attention to the current political and economic state of Greece during the sovereign debt crisis. The main focus of the thesis rests on the prevailing situation in Greece, as well as the crisis' repercussions on the country's foreign relations within the European Union and beyond. The thesis is divided into three main chapters; an illustrative graph is included in the main body, with additional relevant graphs and supporting indicators included in the appendix.

The first chapter is devoted to geographic, economic, and political characteristics of Greece. It discusses the global developments during the country's accession to the European Community and elaborates on the participation of Greece in a number of international organisations.

The second chapter focuses on domestic politics in Greece. Early parts of this chapter analyse the structure of the Greek political system, followed by the birth and evolution of political parties in the post-dictatorship republican era, all the way up to the current political situation.

The final chapter examines the origins and causes of the sovereign debt crisis, its impact on Greece's international relations, and the financial rescue package. It further looks at the reforms already adopted by Greece and outlines scenarios for possible future outcomes.

Overall, the main goal of this wide-ranging analysis is to point out the importance of effective step change reforms undertaken by Greece and to highlight European solidarity and cohesion as revealed by the debt crisis rescue mechanisms.

Keywords: sovereign debt crisis, international relations, political situation, European financial rescue package, reforms

OBSAH

	str.
ÚVOD.....	10
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí.....	12
3 Historický a ekonomický vývoj krajiny a jeho členstvo v medzinárodných organizáciách.....	14
3.1 Charakteristika krajiny.....	14
3.2 Vstup Grécka do EÚ.....	15
4 Vývoj gréckeho hospodárstva.....	20
4.1 Ekonomická situácia v dvadsiatom storočí.....	20
4.2 Grécko v eurozóne.....	21
4.3 Grécko a jeho pôsobenie v medzinárodných organizáciách.....	23
4.3.1 Grécko ako člen NATO.....	23
4.3.2 Grécko ako člen UNESCO.....	23
4.3.3 Grécko ako člen v Rade Európy.....	24
4.4.4 Grécko ako člen IMO.....	24
5 Vývoj domácej politiky.....	26
5.1 Štruktúra systému.....	26
5.1.1 Prezident štátu.....	26
5.1.2 Výkonná moc.....	26
5.1.3 Súdna moc.....	27
5.2 Vývoj na gréckej politickej scéne.....	27
5.2.1 Partokracia, byrokracia a klientelizmus.....	27
5.2.2 Sedemdesiate roky 20. storočia.....	29
5.2.3 Osemdesiate roky 20. storočia.....	31
5.2.4 Deväťdesiate roky 20. storočia.....	31
5.2.5 Súčasná politická situácia v 21. storočí.....	33
6 Vývoj krízy v Grécku.....	35
6.1 Svetová hospodárska kríza.....	35
6.2 Grécko vo svetle svetovej krízy.....	36
6.3 Európsky fond finančnej stability.....	39
6.4 Prvý záchranný balík.....	40
6.5 Druhý záchranný balík.....	41
6.6 Vplyv gréckej dlhovej krízy na medzinárodné vzťahy.....	43
6.6.1 Vplyv rozšírenia eurovalu na Slovensko.....	43
6.6.2 Grécko-nemecké vzťahy.....	43
6.7 Reformy v Grécku.....	44
6.8 Možné perspektívy Grécka a vplyv na zahraničnú politiku.....	47
ZÁVER.....	51
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY.....	53
Prílohy.....	i

Zoznam skratiek

BBC	Britská vysielacia spoločnosť
EA	Grécka spojená ľavicová strana
EDA	Jednotná demokratická ľavicová strana
ECB	Európska centrálna banka
ECU	Európska menová jednotka
EFSF	Európsky nástroj finančnej stability
EHS	Európske hospodárske spoločenstvo
EIB	Európska investičná banka
ES	Európske spoločenstvo
EÚ	Európska Únia
EZVO	Európske združenie voľného obchodu
HDP	Hrubý domáci produkt
IBRD	Medzinárodná banka pre obnovu a rozvoj
IOM	Medzinárodná organizácia pre migráciu
KKE	Grécka komunistická strana
MMF	Medzinárodný menový fond
NATO	Severoatlantická aliancia
ND	Nová demokracia (grécka politická strana)
OECD	Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
OSN	Organizácia Spojených Národov
PASOK	Panhelénske socialistické hnutie (grécka politická strana)
PPP	Projekty verejno-súkromného partnerstva
UNESCO-	Organizácia Spojených národov pre výchovu, vedu a kultúru

USA	Spojené štáty americké
USD	Americký dolár
WHO	Svetová zdravotnícka organizácia
WTO	Svetová obchodná organizácia

ÚVOD

Táto práca sa zaoberá domácou a zahraničnou politikou Grécka a jeho postavením v rámci multilaterálnych vzťahov. Kríza, ktorá má korene v Spojených Štátoch Amerických, sa rozšírila do celého sveta, pričom na európskom kontinente najviac zasiahla Grécko. Vplyv gréckej krízy na ostatné členské štáty eurozóny, dokonca celej Európskej Únii (EÚ), nie je zanedbateľný. Grécko sa ocitlo pod hrozbou opustenia eurozóny kvôli monetárnej destabilizácii zapríčinennej krízou. Krajina takisto čelí vážnym ekonomickým výzvam. V prípade, že by sa nezlepšovali, bude táto hrozba naplnená. V záujme oživenia ekonomiky a s cieľom stať sa sebestačným štátom, ktorého existencia nebude závislá od pomoci zvonka, musí Grécko prijať nepopulárne reštriktívne opatrenia. Tie sa nezaobišli bez masívnych štrajkov Grékov protestujúcich proti vládnym škrtom.

Táto téma je veľmi aktuálna, pretože to nie je tak dávno, keď v roku 2009 vypukla naplno kríza, do ktorej sa krajina dostala svojím neuváženým hospodárením a zatajovaním dôležitých ekonomických údajov. Dnešná Grécka ekonomická, politická a sociálna kríza bola spôsobená aj nekompetentným politickým vedením, nedostatkom fiškálnej šetrnosti, nízkou produktivitou a nekonkurencieschopnosťou ekonomiky v kombinácii s nedostatočnými reformami, ktoré obmedzujú snahu o modernizáciu.

Momentálne Grécko nie je schopné reštartovať ekonomiku, udržiavať chod štátu a dokonca ani splácať svoje pôžičky. Preto sa členské štáty eurozóny dohodli na vytvorení záchranného balíka, ktorým by Gréci pokryli časť svojich nákladov a boli by schopní splatiť predchádzajúcu pôžičku od Medzinárodného menového fondu (MMF) a eurozóny do určeného termínu. V inom prípade by ich neminul štátny bankrot. Prednedávnom krajinu zasiahol ďalší úder v podobe zníženia ratingu medzinárodnými ratingovými agentúrami (Moody's, Fitch a Standard and Poor's). Rating krajiny sa prepadol na najnižšiu možnú úroveň, ktorá charakterizuje Grécko ako dočasne platobne neschopný štát. Tento pád spôsobil ťažkosti pri čerpaní ďalších úverov. Grécko zďaleka nie je jedinou krajinou v Európe, ktorá sa dostala do vážnych finančných ťažkostí. Do problémov sa dostali aj Španieli, Portugalci, Íri a Taliani, hoci v ich prípade kríza nedosiahla také rozmery ako v Grécku vďaka lepším ekonomickým výsledkom a lepšiemu vládnemu hospodáreniu. Napriek tomu boli krajiny nútené požiadať o pomoc EÚ a MMF

Nemecko bolo jednou z krajín, ktoré sa najviac podieľalo na záchrannom balíku, a preto vzťah medzi Gréckom a Nemeckom je dôležitý pri tejto analýze. Situácia medzi

Gréckom a Nemeckom nie je veľmi priateľská, pretože práve ekonomicky najsilnejšia krajina Európy (Nemecko) rozhoduje o zotrvaní Grécka v eurozóne, ako aj v EÚ. Vplyv gréckej krízy sa nemôže chápať iba vnútroštátne, ale celoeurópsky. Dianie v Grécku výrazne ovplyvňuje jednotnú menu EÚ – Euro, a tým aj ekonomiky členských štátov eurozóny. Aby sa ostatné krajiny vyhli ďalším problémom, EÚ odsúhlasila trvalý euroval.

Cieľom tejto práce je zviditeľniť súčasnú hospodársku situáciu v Grécku. V prvej kapitole je načrtnutá charakteristika Grécka z hľadiska historického vývoja, ktorý zasahuje do antických čias. Prvá kapitola ďalej mapuje situáciu v období vstupu Grécka do EÚ a jeho postavenie v niektorých medzinárodných organizáciách.

Druhá kapitola je venovaná domácej politickej situácii. V prvej časti je štruktúra politického systému a rozloženia moci. Nasledujúca časť zachytáva významné medzníky v gréckej politike po období diktatúry a charakterizuje samotný vývoj politických strán až po súčasné dianie.

Posledná kapitola hovorí o vývoji dlhovej krízy v Grécku od jej vzniku. V ďalších podkapitolách sú znázornené dôsledky krízy s medzinárodným pôsobením v rámci EÚ. Následne je analyzovaná pomoc EÚ pre Grécko v podobe záchranných balíkov určených na splatenie dlhov. Uvádza aj dôsledky schválených záchranných balíkov na niektoré ďalšie štáty eurozóny. Následne sa práca venuje reformám, ktoré Grécko aj za cenu masívnych štrajkov a nespokojnosti ľudí, muselo splniť pre obdržanie finančnej pomoci od ostatných štátov aby bolo schopné dostať sa z dlhovej krízy a naďalej ostať členom eurozóny a EÚ.

V poslednej časti záverečnej kapitoly sú načrtnuté možné perspektívy do budúcnosti, ktorými sa situácia v Grécku môže vyvinúť, ak krajina splení všetky požadované podmienky. V najhoršom možnom scenári by bolo Grécko vylúčené z eurozóny, ako aj z EÚ so siahodlými dôsledkami na medzinárodné vzťahy. V druhom scenári by Grécko ostalo len členom EÚ. V poslednom scenári by Grécko nebolo vylúčené ani z EÚ ani z eurozóny a navyše by si vyriešilo bilaterálne vzťahy s Cyplom a Tureckom, a tým zlepšilo vzájomné obchodovanie v regióne.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

Globálna kríza, ktorá má pôvod v USA, sa s miernym oneskorením prejavila aj na európskom kontinente. Táto kríza zasiahla viaceré európske krajiny, no najextrémnejší dopad mala na Grécko, ktoré sa stále zmieta vo víre hospodárskej a dlhovej krízy. Keďže kríza je veľmi aktuálnou témou neexistuje dostatok knižných zdrojov, z ktorých sme mohli čerpať. Najväčším prínosom pre túto prácu boli internetové zdroje. Grécka kríza je analyzovaná vo všetkých druhoch zahraničných aj slovenských médií. V tejto práci sú zväčša využité zahraničné internetové zdroje.

Jedným zo závažných dôvodov, prečo sa práve Grécko ocitlo na poste hospodársky najzraniteľnejšej krajiny EÚ je neefektívna politická kultúra gréckeho štátu, ktorý dlhé roky žil nad svoje pomery a dookola oddŕaľoval fundamentálne reformy. K tejto časti nám poskytla kniha „Sila populizmu“ od autora Lyrintza podrobné poznatky o vývoji a fungovaní gréckeho politického systému, ktorý je jednou z príčin dnešnej krízy v Grécku. Ďalšou príčinou je dlhodobé ignorovanie geopolitických dôsledkov zo strany ekonómov a tým spôsobené ekonomické oslabenie a možné zlyhanie Grécka. Napriek tomu, že súčasná kríza má globálny charakter, Grécko si nesie vlastnú zodpovednosť za svoje nerozvážne hospodárenie. Túto problematiku sme spracovali vďaka „Who lost Greece? The Geopolitical Consequences of the Greek crisis“ napísanej D. Thanosom. Ďalšou dôležitou časťou tejto práce boli súčasné reformy v Grécku. O týchto reformách sme sa dozvedeli z gréckeho ministerstva financií, ktoré v roku 2011 vydalo plán na roky 2011 až 2014 pod názvom Národný reformný program.

Grécko je členom mnohých medzinárodných organizácií, napr. Rady Európy NATO a ďalších. Informácie o jeho pôsobení v týchto organizáciách boli dostupné na internetových stránkach gréckeho Ministerstva zahraničných vecí.

2 Cieľ práce, metodika a metódy skúmania

Cieľom tejto práce bolo zviditeľniť súčasnú hospodársku situáciu v Grécku a poukázať na možné ekonomické a sociálne dôsledky nerozvážneho hospodárenia krajiny. Čiastkovým cieľom bola analýza finančnej podpory trojky (EK, MMF, ECB) a jej vplyv na ďalší osud Grécka.

Metodika tejto práce pozostáva z literárnej analýzy súčasných, ale aj minulých odborných kníh a článkov. Používame deskriptívnu metódu, ktorá odpovedá na otázky typu: Kto? Čo? Ako? a Kedy? Pre túto prácu boli získavané sekundárne údaje z odborných článkov, internetu a zo správ zo zasadnutí Rady Európy. Nízke zastúpenie knižných zdrojov bolo zapríčinené aktuálnosťou témy a nedostatkom tejto literatúry na trhu.

Pre lepšie pochopenie problematiky krízy sme kontaktovali slovenského veľvyslanca v Grécku, ktorý pre túto prácu poskytol interné správy z rokovaní Rady Európy a gréckeho parlamentu.

V prvom rade sme popísali históriu Grécka, ktorá charakterizuje krajinu z kultúrneho a politického hľadiska. Tento náhľad ukázal príčiny vzniku krízy spôsobenej najmä gréckou mentalitou. Ďalej je charakterizovaný politický vývoj Grécka v súvislosti s byrokraciou. Súčasný stav politického systému bol konfrontovaný s vypuknutím finančnej krízy a s ním spojených platobných problémov. V konečnom dôsledku sme dali do súvislosti podmienky EÚ pre Grécko a následné reformy pre záchranu štátu od bankrotu. Taktiež bol diskutovaný vplyv krízy na zahraničné vzťahy na základe troch možných scenárov, z ktorých je jeden „best case“, druhý „worst case“ a tretí možný scenár.

3 Historický a ekonomický vývoj krajiny a jeho členstvo v medzinárodných organizáciách

3.1 Charakteristika krajiny

Dedičstvo a kultúra starovekých Grékov pretrváva až do dnešných čias, hoci pôvodní obyvatelia tejto oblasti žili pred vyše tisíckami rokov. Ich územie však nebolo jednotnou krajinou. Približne v roku 700 pred Kr. bolo Grécko rozdelené na menšie štáty, pričom každý štát mal vlastného vládcu, armádu a financie. Ich spoločnosť bola vysoko stratifikovaná a organizovaná. Obyvatelia gréckych mestských štátov sa živili obchodom. Starovekých Grékov možno považovať za prvých veľkých filozofov, matematikov, vedcov, zakladateľov olympijských hier, demokracie a taktiež ich jazyk má veľký prínos až dodnes, keďže veľa slov, ktoré používame pochádza práve zo starovekej gréčtiny. História Grécka sa rozdeľuje do základných období na Mykénske obdobie, Klasické Grécko a Helenistické obdobie. Neskôr Grécko vstúpilo do tzv. temného obdobia, kedy v roku 1200 krajinu zničil hladomor a občianske vojny. Ďalším dôležitým obdobím pre Grécko bolo Klasické obdobie, ktoré sa nazýva aj „zlatý vek“, pre jeho víťazstvá v grécko-perzských vojnách, rozvoj umenia a sochárstva. V Helenistickom období po smrti Alexandra Veľkého Rimania dobyli Grécko okolo roku 146¹ pred Kristom. Starovekí Gréci zanechali množstvo historicky významných pamiatok, z ktorých viaceré prežili sa uchovali až dodnes.

Aj vďaka svojej geografickej polohe má Grécko takú bohatú históriu. Krajina leží na juhovýchode Európy. Na severe susedí s Bulharskom, na severozápade s Albánskom a na severovýchode s Tureckom. Zo západu je obmývaná Iónskym morom, z juhu Stredozemným a na východe Egejským. Grécko tvorí kontinentálna časť- Peloponézsky polostrovov a asi 6000² ostrovov a malých ostrovčekov. Pýši sa veľkou rozlohou hornatého územia, tým patrí medzi jednu z najhornatejších krajín v Európe, hoci ku Grécku patrí vyše 15 tisíc kilometrov pobrežia. Výborná poloha krajiny, klimatické podmienky, bohatá história a kultúra zabezpečujú krajine každoročne množstvo turistov a aj preto je Grécko jednou z najnavštevovanejších krajín v Európe.

¹GANERIOVÁ, A. 1999: *Dedičstvo staroveku*. Londýn. Belitha press Limited.1999. pp 128. ISBN 80_551-0123-X

² Grécka Národná Organizácia pre Turizmus: *Visit Greece- Geography*. [online] [cit. 2011.10.11.] Dostupné na internete: <http://www.visitgreece.gr/portal/site/eot/menuitem.7f0d4e449429307c12596610451000a0/?vgnnextoid=a73aeb4a3f427210VgnVCM100000460014acRCRD&lang_chosen=en>

3.2 Vstup Grécka do EÚ

K európskej integrácii sa Grécko prihlásilo už v roku 1946, kedy by nadpolovičnou väčšinou odsúhlasili vytvorenie európskej federácie z európskych štátov v rámci OSN. O asociačnú dohodu s EHS Grécko požiadalo už v roku 1959, čím sa snažilo rozšíriť kontakty aj v rámci európskeho kontinentu. V tomto období sa Amerika rozhodla zastaviť ekonomickú pomoc a pokračovať len vo vojenskej pomoci. Pre Grécko bolo výhodnejšie spolupracovať s ES ako s EZVO pod britským vplyvom, pretože aj bezpečnostná situácia si vyžadovala bližšiu politickú a ekonomickú spoluprácu.

Asociačná dohoda obsahovala možnosť plného členstva v ES a navyše možnosť financovania gréckeho poľnohospodárstva, ktoré bolo jedným z najkritickejších sektorov ekonomiky. Spoločenstvo spísaním asociačnej dohody malo svoj zámer, a to čisto politický, keď chceli posilniť svoj význam v medzinárodných vzťahoch voči konkurencii EZVO. V roku 1961 ES a Grécko podpísali asociačnú zmluvu. Problémom boli bezpečnostné zákony z občianskej vojny, ktoré dokazovali, že Grécko stále nebolo demokratickým a právnym štátom. Už spomínaná asociačná dohoda obsahovala eventuálnu možnosť vstupu, ale nezahŕňala konkrétny časový horizont. Jedným zo základných bodov bola liberalizácia vzájomného obchodu, čo bolo komplikované vzhľadom k veľkému rozdielu medzi ekonomikou krajín ES a Grécka. Na gréckej strane boli silné obavy, že dôjde k poškodzovaniu domáceho priemyslu. Preto dohoda obsahovala dve prechodné obdobia pre zrušenie taríf a kvót na priemyselné a poľnohospodárske produkty. Grécko malo zaviesť spoločný colný sadzobník. Už v prvom roku asociačnej dohody Spoločenstvo uvoľnilo 125 miliónov³ dolárov pre ekonomický rozvoj. S tým súvisí aj vývoj gréckej integrácie, keď na prelome šesťdesiatych a sedemdesiatych rokov 20. storočia došlo k výraznému priemernému rastu HDP. Lenže stále to nemôžeme porovnávať s členskými štátmi Spoločenstva, ktorých HDP stúpol až päťnásobne. Vzhľadom k monopolistickému charakteru gréckych producentov a neochoty gréckej vlády sťahovať niektoré protekcionistické opatrenia nedošlo k výraznému zmierneniu štrukturálnych nedostatkov. Gréci požadovali začlenenie do Spoločnej poľnohospodárskej politiky, lenže členské štáty neboli ochotné rozširovať nástroje tejto politiky pre tretie krajiny.

Od polovice päťdesiatych rokov riadil politiku gréckeho kráľovstva Konstantin Karamanlis z pravicovej strany -Národná Radikálna Únia. V roku 1963 prehral voľby

³ FIALA, P., PITROVÁ, M. 2001. *Rozširovaní ES/EU*. Masarykova univerzita: Mezinárodní politologický ústav v Brne, 2001. pp. 193. ISBN: 80-210-2645-6

a premiérom sa stal Georgios Papandreu z ľavicového Zväzu streda. Strana vládla za podpory komunistov do roku 1965, kedy získala absolútnu väčšinu vo voľbách. Strana Národná Radikálna Únia sa dostala do sporu s armádou a po prepuknutí pouličných nepokojov sa kráľ rozhodol neústavne rozpustiť parlament. Nové voľby, ktoré sa mali konať v roku 1967 sa neuskutočnili, pretože ešte predtým došlo k vojenskému prevratu vedeným armádnymi dôstojníkmi. Tí sa obávali oslabenia moci armády a argumentovali vzrastajúcim komunistickým nebezpečenstvom. Nasledovala vojenská diktatúra nazývaná „plukovnícky režim“, ktorá trvala až do roku 1974. Tento nedemokratický vývoj v Grécku vyvolal reakciu -patričný trest zo strany západných medzinárodných partnerov. USA zastavili dodávky ťažkých zbraní, Gréci museli vystúpiť z Rady Európy v roku 1969 a boli nútení zrušiť asociačnú dohodu medzi ES a Gréckom. Obnovenie podpory bolo podmienené návratom k demokracii a dodržiavaním ľudských práv, pretože pre západné krajiny bola pravicová diktatúra prijateľnejšia ako víťazstvo komunistov. Hospodárske ustanovenia asociačnej dohody boli naďalej vykonávané a ostatné obmedzenia boli len formálne. Hospodársky rast, ktorý bol pred asociačnou dohodou naštartovaný, zabránil rýchlemu rastu nespokojnosti medzi obyvateľmi a paradoxne asociácia s ES prispela k dlhšiemu trvaniu diktatúry.

Čiastočný obrat nastal v polovici sedemdesiatych rokov 20. storočia po nenásilnom návrate k demokratickému zriadeniu po znovuzvolení Konstantina Karamanlisa. Dňa 26. septembra v roku 1974 založil vlastnú politickú stranu s názvom Nová Demokracia a zároveň týmto sa chcel dištancovať od radikálne pravicových strán. S novozaloženou stranou v roku 1974 v parlamentných voľbách suverénne zvíťazil a neskôr v roku 1980 sa stal prezidentom. Monarchia bola odmietnutá, pretože kráľ mal v poslednom období príliš úzke vzťahy s armádou. Práve obmedzenie vplyvu armády sa stalo jedným zo základných faktorov, ktoré prispeli k stabilite nového režimu.

Nastolením demokratického zriadenia sa otvorila cesta k ďalšiemu vývoju v grécko- európskych vzťahoch. V polovici sedemdesiatych rokov 20. storočia otriasla južnou Európou vlna demokratizácie, keď okrem Grécka (1974) boli zvrhnuté nedemokratické režimy aj v Španielsku (1975) a Portugalsku (1974). Preto sa Európske spoločenstvo muselo vyrovnáť s novou nestabilnou ekonomickou a politickou situáciou v Európe. Prípady Grécka bol problematickejší, keďže blízkosť komunistických krajín a nepriateľský postoj Turecka situáciu ešte viac komplikovali. Pri vstupe však Spoločenstvo viac zaujímali politické dôsledky, ako ekonomické kritéria, čo sa ukázalo neskôr po vypuknutí krízy. Behom niekoľkých nasledujúcich dní od pádu vojenského

režimu Spoločenstvo nielenže obnovilo asociačnú dohodu, ale zmienilo sa aj o možnosti realizácie plného členstva.⁴ Spoločenstvo cítilo nutnosť podporiť stabilizáciu demokratických inštitúcií a chcelo sa vyhnúť politickému riziku spojenému s odmietnutím pomoci slabším južným štátom.⁵ Ešte v novembri v roku 1974 bolo do Bruselu zaslané memorandum o zámere Grécka dosiahnuť plné členstvo. V júni v roku 1975 bola podaná oficiálna žiadosť a Rada ministrov ihneď požiadala Komisiu o stanovisko. Podľa premiéra Karamanlisa vstup do ES bol najvýhodnejším spôsobom, ako prekonať oneskorenie v hospodárskom vývoji, ktorým Grécko trpelo. Z hľadiska vnútornej politiky mal vstup posilniť stabilitu demokratických procesov. V zahraničnej politike mohli užšie väzby na vyspelé západoeurópske krajiny posilniť pozíciu Grécka vzhľadom k Turecku, ktoré pre Grékov predstavovalo väčšie nebezpečenstvo, ako blízke komunistické krajiny. V otázke vstupu Grécka do ES domáca politická scéna nebola jednotná. Druhá najsilnejšia strana Panhelénske Socialistické Hnutie sa stavalo k integrácii veľmi nepriateľsky, pričom argumentovali stratou suverenity, závislosťou na európskom hospodárstve a likvidáciou domáceho priemyslu. Najviac sa tieto politické nezhody prejavili v predvstupovom období. Aj z tohto dôvodu neboli prijaté dostatočné praktické rozhodnutia. Behom celého obdobia nevznikla žiadna odborná štúdia, ktorá by sa zaoberala ekonomickými alebo sociálnymi dopadmi vstupu Grécka do ES. Na druhej strane mala nejednotnosť na politickej scéne aj pozitívny vplyv na priebeh neskorších vyjednávaní s ES. V roku 1977 víťazná strana ND v predčasných voľbách potvrdila nové smerovanie zahraničnej politiky Grécka (vstup do ES a návrat do NATO).

Po dlhom období sporov Komisia nakoniec 28. januára v roku 1976 dospela k záveru. Uviedla, že počas štrnástich rokov, odkedy platila asociačná dohoda, sa vytvorili úzke vzťahy medzi Gréckom a ES, a tiež sa Grécku podarilo zrealizovať požadované kroky k integrácii do ES. Následne odporučila prijatie, ale pripomenula existenciu pretrvávajúcich problémových oblastí. Prvou z nich boli grécko-turecké vzťahy. Spoločenstvo nechcelo, aby sa v tomto spore stali členské štáty treťou stranou. Ďalším problémom bola štrukturálna zaostalosť gréckej ekonomiky, ktorá sa nemohla prirovnávať ku krajinám ES a slabá pozícia gréckeho priemyslu. V tretej časti sa hovorilo o dopade prípadného rozšírenia na vlastné fungovanie orgánov ES a prehĺbení celkovej integrácie. Podľa podmienok reforiem malo Grécko zrýchliť obnovu štruktúry krajiny a viac sa

⁴ MCALLISTER, Richard. 2010. *European Union- An historical and political survey*. 2. vydanie. New York: Routledge. 2010. pp 261. ISBN 0-203-87569-9

⁵ Daltrop, A. 1986. *Politics and the European Community*. Londýn: Longman, 1986. pp 166. ISBN 0-582-35188-X

zapájať do spolupráce so Spoločenstvom. Grécko je až dodnes natoľko špecifickým členom EÚ, že nemožno presne určiť nakoľko boli obavy z jeho vstupu oprávnené. Obavy z grécko-tureckých vzťahov sa nepreukázali. V ekonomickej oblasti sa vtedy neukázali výraznejšie problémy, ale Grécko ostalo najslabším článkom Spoločenstva.

Názory na prijatie Grékov boli rôzne. Najväčším zástancom bolo Francúzsko, ktoré dokonca na zasadaní v roku 1976 odmietlo prechodné obdobie. Táto francúzska snaha o urýchlenie procesu nebola posudzovaná ostatnými členmi rovnako. Jedným z hlavných dôvodov bola grécka história, v ktorej považovali Grécko za pôvodcu európskej kultúry. Ďalším dôvodom bola podpora Francúzska v prospech južného rozšírenia, aby tak nestratilo svoje výsadné postavenie. Nemecku a Veľkej Británii sa nepozdával vzťah s Tureckom. Neskôr svoj postoj zmenili a uviedli, že jeho opätovný vstup a aktívna účasť v NATO by bolo veľmi prospešné vzhľadom na situáciu v Stredomorí. Nemecko sa obávalo zvýšených nákladov pri vstupe, avšak vidina nových exportných možností bola rozhodujúca. Taliansko v princípe zaujalo kladný postoj k prijatiu Grécka, ale obávali sa zhoršenia svojho ekonomického postavenia v stredomorskej oblasti. Nakoniec na zasadaní Rady ministrov 9. februára v roku 1976 odmietli návrh Komisie na prípravné obdobie. Bolo to zásluhou gréckeho premiéra Karamanlisa, ktorý získal dostatočnú podporu a dôveru ostatných členských krajín. Grécko prisľúbilo, že nebude vytvárať problémy medzi vzťahmi ES a Tureckom. V júli v roku 1976 začali v Bruseli prístupové rokovania. Vyjednávania predstavovali pre Spoločenstvo problémovú záležitosť, pretože nedošlo k základnej zhode. Grécko bolo od začiatku v slabšej vyjednávacej pozícii, pretože Spoločenstvo sa vyjadrilo vždy až potom, ako poznalo postup Grécka. Zo začiatku nebola situácia pre Grécko jednoduchá, a to najmä z dôvodu možného budúceho zjednocovania iberských krajín, čo by spomalilo vstup. Preto sa snažili, čo najrýchlejšie dohodnúť na vstupe. Prvá uzavretá zmluva bola colná únia. Základné podmienky vychádzali z asociačnej dohody z roku 1961, ktorá ustanovila dvadsaťdvaročné obdobie na vstup do colnej únie a prijatie spoločného colného sadzovníka. Prechodné obdobie zjednali na päťročné a ďalšou dohodou boli kvantitatívne obmedzenia na clá s tretími krajinami.

Jednou z problémových oblastí Grécka bolo poľnohospodárstvo, ktorého produktivita dosahovala len 40% z priemeru ES. S návrhmi na riešenie prišlo Francúzsko a Taliansko, ale Španielsko a Portugalsko svojím podaním prihlášky na vstup do ES skomplikovalo situáciu. Situáciu vyriešil Karamanlis, keď v roku 1977 vyjednal prisľub o uzavretí zmluvy pred rokom 1978.

Na poslednom jednaní dňa 28. mája v roku 1979 sa podpísali Aténske dohody, ktoré nadobudli platnosť od 1. januára roku 1981 po ratifikácií gréckym parlamentom a taktiež aj parlamentmi ostatných štátov.

Vnútropolitické vzťahy k európskej integrácii boli sprevádzané víťazstvom ľavicovej strany PASOK vo voľbách v roku 1981, ktorej postoj k európskej integrácii bol veľmi negatívny. Novým premiérom sa stal Andreas Papandreu a rok nato sa stal gréckym prezidentom Konstantin Karamanlis. Týmto politickými zmenami sa skončila zjavná vidina stabilizácie demokratického zriadenia. Papandreu sa pokúsil o zrušenie vstupnej zmluvy do ES vypísaním referenda, hoci to mal v kompetencii iba prezident. Týmto sa snažil dosiahnuť s Bruselom špeciálne výhody. Spoločenstvo svojimi podmienkami nútilo Grécko do reforiem a hlavne reformy monopolnej štruktúry priemyslu. Na medzinárodnej konferencii v roku 1985 Grécko odmietlo podporiť a podpísať Jednotný európsky akt. Ešte v tomto roku grécka najsilnejšia strana zmenila svoj postoj k Spoločenstvu pre finančné úvery vo výške 1,5 miliardy európskej menovej jednotky (ECU), po ktorých bola grécka ekonomika pod dohľadom. Dá sa povedať, že až od roku 1985 mala integrácia hlbší progres v ekonomickej a sociálnej oblasti. Po zmene postoja začleňovania a prehlbovania európskej integrácie bolo Grécko najväčším príjemcom prostriedkov z európskych fondov a zároveň tretím najmenším prispievateľom. Grécky priemysel sa nedokázal prispôbiť úrovni ostatných členov. Kvôli tomu bolo Grécko veľmi kritizované, pretože ostatné členské štáty na nich doplácali a nevracali sa im výsledky pre nekonkurencieschopnosť gréckej ekonomiky. V roku 1985 došlo k zlepšeniu za pomoci pôžičiek z ES, ale neskôr v deväťdesiatych rokoch 20. storočia Grécko dosiahlo deficit verejného sektora 20% HDP. K výraznejšiemu zlepšeniu došlo až v roku 1994 príchodom novej vlády, ktorá nastolila reformy na splnenie maastrichtských kritérií, čo sa im aj podarilo a Grécko sa stalo dvanástym členom menovej únie. ⁶

⁶ FIALA, P., PITROVÁ, M. 2001. *Rozšířování ES/EU*. Masarykova univerzita: Mezinárodní politologický ústav v Brně, 2001. pp. 193. ISBN: 80-210-2645-6

4 Vývoj gréckeho hospodárstva

4.1 Ekonomická situácia v dvadsiatom storočí

Grécka ekonomika po 2. svetovej vojne značne rástla, ale v sedemdesiatych rokoch 20. storočia nastal pokles, ktorý zapríčinila grécka vláda. Z tohto dôvodu Grécko na konci 20. storočia minulo viac ako na začiatku 21. storočia snažiac sa znovu naštartovať a posilniť ekonomiku. Preto je Grécko jednou z najmenej rozvinutých krajín v EÚ.

Grécka vláda by viac pomohla ekonomike, keby podporila slobodné podnikanie a kapitalistický systém. Ako príklad možno uviesť rok 2001, keď vláda kontrolovala mnoho ekonomických sektorov cez štátom vlastnené banky a priemysel, verejný sektor dosahoval skoro polovicu HDP. Obmedzené prírodné zdroje, vysoký platobný dlh a nízka úroveň industrializácie sa ukázali ako problematické a zabránili ekonomickému rastu v deväťdesiatych rokoch 20. storočia. Niektoré ekonomické sektory sú silnejšie a stabilnejšie ako iné, napríklad lodná doprava a turizmus, ktoré od deväťdesiatych rokov 20. storočia preukázali schopnosť rásť.

Grécka vláda na konci osemdesiatych a začiatku deväťdesiatych rokov 20. storočia prijala opatrenia na zníženie počtu štátnych firiem a posilnenie ekonomiky cez privatizáciu. Túto politiku podporili tak grécki občania, ako aj pravicové a ľavicové politické spektrum strany. Napriek snahám vlády pokles investícií a použitie ekonomickej stabilizačnej politiky zapríčinili prepád gréckej ekonomiky počas deväťdesiatych rokov 20. storočia. V roku 2001 vláda plne podporila zahraničné investície a nový prísun finančných zdrojov obzvlášť využila v budovaní infraštruktúry.

Po vstupe do ES/EÚ sa Grécko stalo príjemcom mnohých dotácií z ES/EÚ na oživenie poľnohospodárskeho sektora a výstavbu verejných pracovných projektov. V deväťdesiatych rokoch 20. storočia vláda zreformovala hospodársku politiku, aby v januári v roku 2001 bolo Grécko pripravené prijať spoločnú menu EÚ (euro). Podmienky prijatia zahŕňali skresanie rozpočtového deficitu pod 2% HDP a zosilnenie monetárnej politiky. Ako výsledok inflácia padla pod 4% - na najnižšiu priečku za 26 rokov a priemerná inflácia dosahovala len 2,6% v roku 1999. Väčšie výzvy, akým Grécko muselo čeliť, bola reštrukturalizácia a zníženie nezamestnanosti. Moderná grécka ekonomika sa datuje na konci 19. storočia a začína prijatím sociálnej a priemyselnej legislatívy, ochranných ciel a vytvorením priemyselných závodov. V 20. storočí sa Grécko

sústredovalo na priemyselné oblasti, ako spracovanie jedla, stavba lodí, výroba textilu a jednoduchých spotrebiteľských produktov.

V roku 1981 Grécka vláda uplatňovala agresívnu ekonomickú politiku, ktorá zapríčinila vysokú infláciu a nastali problémy so splácaním dlhu. Aby vláda zabránila narastajúcemu verejnému deficitu, ihneď si požičala peniaze. V roku 1985 dostali pôžičku od EÚ vo výške 1,7 miliardy ECU a následne spustili dvojročnú stabilizačnú politiku s nie príliš veľkým úspechom. Neefektivita vo verejnom sektore a nadmerné vládne výdavky spôsobili, že vláda si musela požičať viac peňazí. Do roku 1992 výška vládneho dlhu prevýšila 100% gréckeho HDP. Grécko začalo byť závislé na pôžičkách na splatenie svojich dlhov, ktorých výška dosiahla až 119 miliárd dolárov (USD).

Do januára 2001 Grécko znížilo svoj rozpočtový dlh, infláciu, úrokovú mieru a stabilizačné výmenné kurzy dostatočne na vstup do Európskej Menovej Únie. Grécko muselo splniť požiadavky, aby sa mohlo pripojiť k spoločnej mene (euro) v EÚ a prenechať monetárnu politiku na Európsku centrálnu banku (ECB). Grécka vláda čelila štrukturálnym reformám na posilnenie ekonomického rastu a zvyšovaniu životnej úrovne.

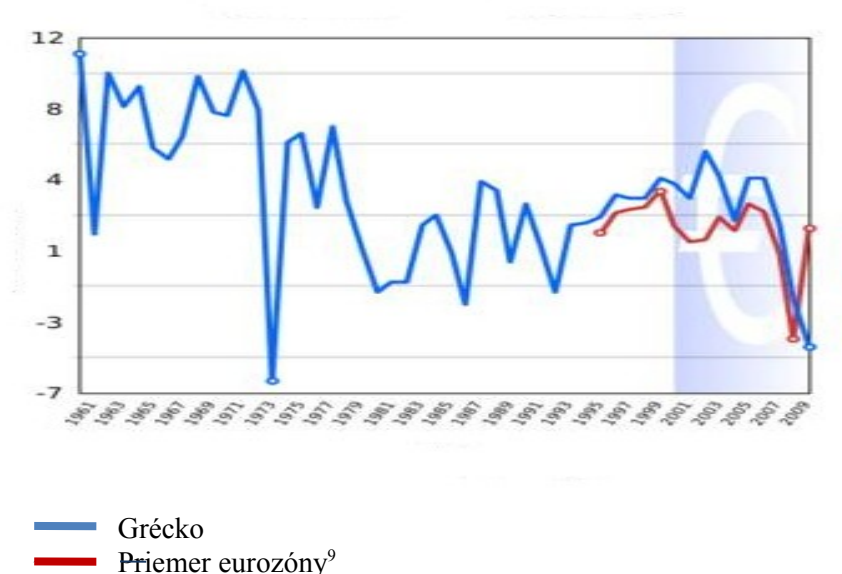
Jedným z posledných úspechov gréckej politiky bolo zníženie inflačného tempa. Viac ako 20 rokov ostala inflácia znížená, ale plánom na úspech bolo dosiahnuť fiškálne posilnenie a platové obmedzenia. Silná politika drachmy znížila infláciu na 2,0% do polovice roku 1999. Popritom naďalej dochádzalo k zvyšovaniu úrokových mier a k redukcii štátnych výdavkov. Silná fiškálna politika v kombinácii s pôžičkami verejného sektora a znižovaním úrokových mier bola pre Grécko nevyhnutnou.⁷

4.2 Grécko v eurozóne

Vstupom Grécka do eurozóny v roku 2001 sa počet jej členov zvýšil na 12. Hoci Gréci mohli prijať jednotnú menu euro, vtedajší prezident ECB sa vyjadril, že Grécko má pred sebou ešte dlhú cestu zlepšovania svojej ekonomiky. Ich prvotnou zmenou mali byť reformy na zníženie inflácie.

⁷ Encyclopedia of the Nations: *Greece: Overview of economy*. [online] [cit.2012-04-01]. Dostupné na internete: <<http://www.nationsencyclopedia.com/economies/Europe/Greece-OVERVIEW-OF-ECONOMY.html>>

Graf č. 1: Vývoj gréckeho HDP v rokoch 1961-2001

Zdroj: Economics Intelligence: *How an arcane statistical law could have prevented the Greek disaster*. [online] [cit.2012-09-03]. Dostupné na internete: <<http://economicsintelligence.com/2011/07/28/how-an-arcane-statistical-law-could-have-prevented-the-greek-disaster/>>

V roku 2004 Európska komisia evidovala prvé rozdiely vo výkazoch makroekonomických štatistík Grécka. Práve v tomto období bola v Grécku zvolená nová vláda, ktorá začala urýchlene riešiť situáciu úspornými opatreniami, aby tak zmiernila tlak na verejné financie po Olympijských hrách. Odbory nesúhlasili s novými úspornými opatreniami a vyhlásili štrajk. Vláda prijala ďalšie reformy, ako napríklad zrušenie doživotných pracovných miest pre zamestnancov vo verejnom sektore.⁸ Navyše zamestnanci v štátnom sektore dostávali dvojnásobnú mzdu v porovnaní so súkromným sektorom. Na porovnanie mzda štátneho zamestnanca bola 38 287 eur ročne, kým v súkromnom sektore zarábali Gréci v priemere 19 147 eur.⁹

Nasledujúci rok po prijatí opatrení sa situácia vyvíjala lepšie. V prvom trimestri roku 2006 dokonca HDP stúplo o 4,1%. Taktiež aj rok 2007 sa vyznačoval reformami, no ku koncu roka 2009 znížili ratingové agentúry úverový rating Grécka na najnižšiu úroveň v porovnaní s krajinami eurozóny. Grécko bolo obvinené z falšovania štatistík kvôli obavám z konečného výsledku verejného dlhu.

⁸Capital Markets: *Grécko ako strojca Euro-krízy*. [online].[cit.2012-07-01]. Dostupné na internete: <http://docs.capitalmarkets.sk/editor/File/IDdok/Analzy/2011/Grecko_Final.pdf>

⁹HNonline: *Desať faktov, prečo je Grécko na tom tak zle*. [online]. [cit.2012-07-01] Dostupné na internete:<<http://finweb.hnonline.sk/c1-52828710-desat-faktov-preco-je-na-tom-grecko-tak-zle-span-class-koment-komentar-span>>

4.3 Grécko a jeho pôsobenie v medzinárodných organizáciách

Okrem EÚ má Grécko pre svoju polohu a politický význam zastúpenie aj v iných medzinárodných organizáciách. Medzi ne patria napríklad Medzinárodná banka pre obnovu a rozvoj (IBRD), Medzinárodný menový fond (MMF), Severoatlantická aliancia (NATO), Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD), Svetová obchodná organizácia (WTO), Medzinárodná zdravotnícka organizácia (WHO), Organizácia Spojených národov pre výchovu, vedu a kultúru (UNESCO) a mnoho ďalších.

4.3.1 Grécko ako člen NATO

Predchodcom Severoatlantickej aliancie (NATO) bola Západná Únia, ktorá vznikla podpísaním Bruselskej zmluvy dňa 17. marca v roku 1948 na podporu obranyschopnosti. NATO bolo založené severoatlantickou dohodou v apríli v roku 1949 podpísaním Washingtonskej dohody ako reakcia na vojenské konflikty. Členské krajiny majú v prípade konfliktu povinnosť konzultovať daný problém s ostatnými členmi a pokúsiť sa udržiavať mier. Zakladajúcimi krajinami NATO boli: Belgicko, Francúzsko, Dánsko, Veľká Británia, Spojené štáty americké, Portugalsko, Island, Nórsko, Taliansko, Kanada, Luxembursko a Holandsko. Grécko vstúpilo do NATO v roku 1952.

Pre Európu je grécke členstvo v NATO významné najmä kvôli vzťahom medzi Gréckom a Tureckom, ktoré sú historicky poznačené vzájomným nepriateľstvom a následným umiernením už od obdobia, keď Grécko získalo nezávislosť od Osmanskej ríše. NATO muselo neraz zasiahnuť a vyzývať obe krajiny na vzájomné uzmierenie kvôli napätiu a hroziacemu konfliktu, ktorý by sa mohol rozšíriť a vážne zasiahnuť aj Európou.¹⁰

4.3.2 Grécko ako člen UNESCO

Grécko bolo jedným z dvadsiatich zakladateľských štátov, ktoré podpísalo Chartu OSN pre vzdelanie, vedu a kultúru. Zmluva bola prijatá na Londýnskej Konferencii v novembri v roku 1945 a vstúpila do platnosti o rok neskôr. Grécko sa aktívne zúčastňovalo už pri začiatkoch a tvorení programu UNESCO. Mnohé staroveké pamiatky pochádzajúce z antického Grécka dnes patria do svetového dedičstva UNESCO.

¹⁰Ministry of Foreign Affairs: *Multilateral diplomacy- NATO*. [online]. [cit.2011-07-11]. Dostupné na internete:
<<http://www2.mfa.gr/www.mfa.gr/enUS/Policy/Multilateral+Diplomacy/International+Organizations/NATO>>

K chráneným pamiatkam patrí napr. Akropola v Aténach, historické centrum na Rodose, Delphi, Olympia a mnoho ďalších.¹¹

4.3.3 Grécko ako člen v Rade Európy

Rada Európy má sídlo v Štrasburgu a je najstaršou politickou organizáciou v Európe. Bola založená Londýnskou Zmluvou dňa 3. augusta v roku 1949. Cieľmi tejto organizácie sú dosiahnutie väčšej jednoty medzi jej členmi, dodržiavanie základných princípov spoločného dedičstva, ako aj uľahčenie ekonomických a sociálnych procesov. Dnes sa Rada Európy skladá zo 47 členov. Zaoberá sa ochranou ľudských práv, demokraciou, dodržiavaním práv v členských štátoch, harmonizovaním legislatív vojnového práva, organizovaného zločinu, osobných informácií a kultúrnou spolupracou. Grécko sa aktívne zúčastňuje na jej procesoch a má značnú úlohu v udržiavaní mieru, demokratickej stability v Európe a medziludskej spolupráci.¹²

4.4.4 Grécko ako člen IMO

Grécko je tradične jednou z európskych krajín s najväčším počtom imigrantov. Posledná veľká vlna imigrácie začala začiatkom osemdesiatych rokov, kedy do krajiny prichádzalo najviac prisťahovalcov z Afriky a Ázie. Na začiatku 90. rokov do Grécka začali prúdiť ďalší imigranti zo strednej a východnej Európy ako následok rozpadu komunistických režimov. Aby Grécko zvládlo túto situáciu, muselo zaviesť regulačné opatrenia. Napriek veľkým príchodom imigrantov z Afriky a z Ázie, ktorí vidia Grécko ako bránu do EÚ, počet dnešných prisťahovalcov nie je taký vysoký ako v minulosti.

Na záver je dôležité poznamenať, že grécka politika neexistovala v žiadnom vákuu. Po skončení druhej svetovej vojny bola ovplyvňovaná a pevne zapojená do medzinárodného kontextu. Jedným z určovateľov smeru vývoja gréckej domácej a zahraničnej politiky bolo Európske Spoločenstvo. V najbližšej kapitole budeme analyzovať politickú situáciu v Grécku a budeme sa zaoberať úlohou gréckeho politického

¹¹Ministry of Foreign Affairs: *Multilateral diplomacy-UNESCO*. [online]. [cit.2011-07-11]. Dostupné na internete: <<http://www2.mfa.gr/www.mfa.gr/enUS/Policy/Multilateral+Diplomacy/International+Organizations/UNESCO/>>

¹²Ministry of Foreign Affairs: *Multilateral diplomacy- Council of Europe*. [online]. [cit.2011-07-11]. Dostupné na internete: <<http://www2.mfa.gr/www.mfa.gr/enUS/Policy/Multilateral+Diplomacy/International+Organizations/Council+of+Europe/>>

systemu v súčasnej kríze. Taktiež je nutné pozrieť sa bližšie na grécke špecifiká, na ktoré je potrebné sústrediť pozornosť pre lepšie pochopenie momentálnej situácie v Grécku.

5 Vývoj domácej politiky

5.1 Štruktúra systému

Grécko je parlamentnou a demokratickou republikou, kde je moc štátu rozdelená do legislatívnej, súdnej a výkonnej zložky.

5.1.1 Prezident štátu

Na čele štátu stojí prezident a parlament ho volí na 5 rokov, pričom podľa gréckej ústavy platí najviac dvojročné funkčné obdobie.¹³ Prezident riadi moc v štáte. Aby kandidát mohol byť zvolený za prezidenta, musí získať dvojtretinovú väčšinu hlasov všetkých členov parlamentu. Prezident menuje premiéra a na jeho odporúčanie menuje aj zvyšok členov vlády a zástupcov ministerstiev. Hlava štátu je zároveň veliteľom ozbrojených síl. Okrem toho prezident reprezentuje štát vo vzťahu k iným štátom, vyhlasuje vojnu, uzatvára mierové dohody, spojenecké zmluvy, ekonomickú spoluprácu, zastupuje štát v medzinárodných organizáciách, federáciách alebo zväzoch a verejne oznamuje referendá. Má právo vetovať zákony schválené parlamentom.

5.1.2 Výkonná moc

Výkonnú moc vykonáva vláda. Vláda pozostáva z kabinetu, ktorú tvorí premiér a ministri a má na starosti určovanie všeobecnej politiky v krajine v súlade s ústavou a zákonmi. Premiérom sa stane líder väčšinovej parlamentnej strany. Premiéra schvaľuje parlament po vymenovaní prezidentom. Taktiež aj členov kabinetu menuje prezident na návrh premiéra. Členovia kabinetu a zástupcovia ministerstiev dozerajú na výkon vládnej moci, predkladajú parlamentu svoje návrhy a sú zodpovední za všeobecnú politiku vlády.¹⁴ Grécko sa rozdeľuje na 13 regiónov, 51 prefektúr a samostatné územie Mount Athos. Na týchto územiach sa volia samostatní prefekti, ktorých ľudia volia v priamych, všeobecných voľbách.¹⁵

¹³Národná agentúra pre rozvoj malého a stredného podnikania: *Helénska republika*. [online]. [cit.2012-07-01]. Dostupné na internete: <http://www.nadsme.sk/files/podnikanie_Grecko.pdf>

¹⁴SETimes.com: *Greece Country Info*. [online]. [cit. 2012-07-01]. Dostupné na internete: <http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/infoCountryPage/setimes/resource_centre/countries/greece?country=Greece>

¹⁵ EURES: *Grécko*. [online]. [cit. 2012-07-01]. Dostupné na internete: <http://www.eures.sk/grecko-10-1.html#4_2>

5.1.3 *Súdna moc*

Najvyšším orgánom štátnej moci je Najvyšší justičný súd a Štátny súd. Prezident po prerokovaní s justičnou radou menuje sudcov doživotne. Po vymenovaní sa na sudcov vzťahuje funkčná a osobná imunita. Súdna moc musí ostať nezávislá. Trest smrti neexistuje. Najvyšší justičný súd je najvyšším odvolacím orgánom. Štátny súd má za úlohu rozhodovať o ústavnosti zákonov. Kontrolná rada preveruje vládne účty a bojuje proti podvodom v štátnych orgánoch. K najvyšším súdom patria Areios Pagos a Dvor Audítorov.¹⁶

5.2 Vývoj na gréckej politickej scéne

5.2.1 *Partokracia, byrokracia a klientelizmus*

Na to, aby sme našli príčiny dnešnej situácie musíme sa vrátiť do posledných desaťročí. Najdiskutovanejšími otázkami sú nadmerné fiškálne výdavky, klientelizmus, korupcia, populistické praktiky gréckych politických strán, neefektívnosť štátnych firiem a v neposlednom rade, inštitučné a politické problémy v rámci EÚ a eurozóny. Na riešenie týchto problémov je nutné posúdiť a zhodnotiť slabiny gréckeho politického systému počas posledných tridsiatich piatich rokov.

Pojmy sponzorstvo a klientelizmus označujú grécku politiku už od vytvorenia gréckeho štátu.¹⁷ Grécky stranický byrokratický klientelizmus fungoval ako typický systém dvoch strán, najmä od víťazstva strany PASOK v roku 1981. Striedanie dvoch hlavných politických strán pri moci viedlo k politickej polarizácii. Rozšírenie gréckeho štátu v priebehu posledných troch desaťročí 20. storočia v takmer všetkých oblastiach verejného života, bolo výsledkom rozšírenia patronátu v politike. Tradícia štátu v centralizme a v byrokracii pokračovala v novej forme aj po páde diktatúry. Verejný sektor veľa krát nezmyselne rástol kvôli pokusu strany PASOK vytvoriť sociálny štát a kvôli stratégií hlavných politických strán vytvoriť nové verejné inštitúcie, ako napr. vysoké školy, nemocnice, nové administratívne služby, verejné agentúry a výskumné centrá.

¹⁶SETimes.com: *Greece Country Info*. [online]. [cit. 2012-07-01]. Dostupné na internete http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/infoCountryPage/setimes/resource_centre/countries/greece?country=Greece

¹⁷LYRINTZIS, Ch.. (1987). The Power of Populism: The Greek Case. *European Journal of Political Research*, 15, 6, pp. 667-86.

Tieto stratégie sa čoraz viac prediskutovali v súvislosti s pojmom populizmus a jeho využívanie v gréckej politike.¹⁸ Z politického hľadiska je populizmus reprezentovaný tvrdením, že špecifický politický program je v prospech ľudí. Lenže politické strany často konali v prospech istej klientelskej skupiny, čo malo v budúcnosti vážne negatívne dôsledky pre Grécko. Konečným výsledkom bola príliš veľká zamestnanosť vo verejnom sektore, ktorá rástla pod vplyvom politických strán. Pomocou štátnych informačných orgánov boli politické strany schopné preniknúť a kontrolovať takmer všetky oblasti verejného života vrátane občianskych služieb, miestnych a regionálnych orgánov a univerzít. Navyše viaceré univerzity v sedemdesiatych rokoch 20. storočia a na začiatku 21. storočia zvýšili množstvo odborov zo 6 na 23, čo vytváralo vážne problémy, keďže neexistoval dostatočný dopyt obyvateľstva po štúdiu. Dokonca aj súkromný sektor rozvíjal úzke väzby so stranami ako súkromnými podnikateľmi. Pomoc smerovala od politických strán k súkromnému sektoru v štátnom mechanizme zabezpečujúcom pôžičky, živnostenské povolenia a licencie a poskytovali mnoho lukratívnych ponúk.¹⁹

Typickým znakom klientelizmu boli veľké mediálne spoločnosti v Grécku, ktoré záviseli na štátnych licenciách a ziskov z reklám. To dokazuje, že pojmy „partokracia“ a „byrokratický klientelizmus“ presne popisujú fungovanie politického systému v Grécku. Z toho vyplýva, že vplyv politických strán pochádzajúci zo sedemdesiatych a osemdesiatych rokov je veľmi silný. V tých časoch mali politické strany veľkú moc, a teda boli schopné ovplyvniť politiku a socioekonomický rozvoj vo všetkých oblastiach. V deväťdesiatych rokoch dvadsiateho storočia, najmä v období premiéra Simitisa sa štátne mechanizmy ďalej rozšírili a vznikli nové programy patriace pod staré alebo novovytvorené štátne agentúry. Tento presun sa dal brať ako pokus Simitisovho modernizačného tímu vyhnúť sa moci predchádzajúcej, vládnucej strany PASOK.²⁰ Inými slovami, je to kontrola alebo prístup k štátnym mechanizmom, ktoré zabezpečujú mocenské postavenie určitých osôb alebo skupín. Napriek rozšíreniu moci gréckeho štátu, efekt bol opačný a v tom istom čase sa štátna moc oslabila a ďalej rozdrobila.²¹

¹⁸ PANTAZOPOULOS, A. 2006. *Me tous Polites kata tou Laou. To PASOK tisneas Epochis (With the Citizen against the People. The PASOK of the new Era)*. 2006. Athens: Estia

¹⁹ PELAGIDES, T., MITSOPOULOS, M. 2010. *He Stigma tis Strofisgia tin Elliniki Oikonomia, (The moment of turn for the Greek Economy)*. 2010. Athens: Papazisis.

²⁰ KAZAMIAS, A. 2005. *He Anodos ke he Prosi tou Kratikoukommatisou, (The rise and fall of party statism)*. In PELAGIDES, Th. (Ed) *He Ebloki ton Metarrithmiseon stin Ellada*. 2005 Athens: Papazisis.

²¹ IORDANOGLU, Ch. *To Metapolieftiko Koinoniologiko Paradeigma: He Apopsi enos Oikonomologou (The Sociological Paradigm of Metapolitefsi: an Economist's View)*. *Synchrone Themata*. 110, 2010, pp. 31-43.

Percentuálny počet zamestnancov v súkromnom sektore v porovnaní s celkovou populáciou bol vždy blízky európskemu priemeru. Týmto spôsobom systém fungoval, ale zároveň spôsoboval značné problémy.

Vyššie uvedená situácia mala niekoľko ďalších dopadov na fungovanie gréckeho štátu. Jedným z nich bola skutočnosť, že politické strany boli zodpovedné za všetky problémy, ktorým dnes Grécko čelí.²² Patronát, korupcia, neefektívny verejný sektor, slabosť občianskej spoločnosti a nakoniec obrovské zahraničné dlhy krajiny spojené so spôsobom, akým politické strany vykonávajú svoju funkciu sa vyznačujú špecifickým vzťahom k štátu, kde si strany uspokojujú svoje vlastné záujmy. Pravdou je, že politickým stranám sa nepodarilo vytvoriť a rozvíjať demokratické a vnútorné fungovanie, ktoré by sa zakladalo na sociálnom cítení bez zásahov patronátnych sietí. Hovoríme o štáte, ktorý politici zneužívali ako politickí podnikatelia ktorí konajú v rámci väčšinového stranického záujmu. Je nutné zdôrazniť, že nie každý vládny predstaviteľ bol skorumpovaný a podriadený patronátnym sieťam. Dokonca by sa dalo povedať, že väčšina politickej elity neprijímala úplatky a ani sa nepodieľala na hospodárskych a politických škandáloch. V stranách vznikali spory, ktoré viedli k nekonečným výčitkám a vzájomnému obviňovaniu týkajúceho sa účasti a viny svojich členov na hospodárskych škandáloch. Strany si vytvorili politický imidž plný úplatkárstva a korupcie.²³

Druhým hlavným vplyvom je opakované zlyhávajúce reformy v Grécku. V podstate Grécko prešlo sériou neúspešných reforiem vo všetkých oblastiach vrátane vzdelávania, dopravy, zdravotníctva, trhu práce, orgánov miestnej samosprávy a sociálneho zabezpečenia. Otázka, prečo reformy v Grécku vždy zlyhávajú, sa stala ústrednou problematikou v spoločenských vedách. V prvom desaťročí dvadsiateho prvého storočia sa pozornosť zameriavala na komplikované vzťahy medzi politickými stranami a neúspešnými reformami. Hľadala sa medzi nimi súvislosť a politické strany boli obvinené za neschopnosť uskutočniť príslušné reformy.

5.2.2 *Sedemdesiate roky 20. storočia*

Obnovenie demokracie v júli v roku 1974 bolo kľúčovým okamihom v gréckej modernej a politickej histórii. Nastolený vojenský režim od roku 1967 sa zrútil v priebehu

²²MOUZELIS, N.: *Giati apotychanoun oi metarrithmiseis, (Why Reforms fail)*, in PELAGIDES Th. (Ed). *He Ebloki ton Metarrithmiseon stin Ellada*. 2005. Athens: Papazisis.

²³ALBERTO, D.,V.: *Corruption and Anti-Corruption: The Political Defeat of 'Clean Hands' in Italy*, *West European Politics*. 2007. 30, 4, pp. 830-853.

medzinárodnej krízy spôsobenej diktatúrou na ostrove Cyprus. Vytvorila sa národná jednota- vláda pod Konstantinom Karamanlisom, ktorý zohral veľkú úlohu ako premiér počas päťdesiatych a šesťdesiatych rokov 20. storočia. Grécko čelilo trom veľkým otázkam, ktoré vyžadovali urýchlené riešenia. Týmito problémami boli organizácia slobodných parlamentných volieb, organizácia referenda a poslednou výzvou bolo zlegalizovanie protizákonnej komunistickej strany (KKE).

Novembrové parlamentné voľby z roku 1974 sa uskutočnili za účasti štyroch hlavných politických strán. Pravicová strana bola reprezentovaná novozaloženou stranou Nová Demokracia (ND), ktorú v septembri roku 1974 založil Karamanlis. Tradičná ľavicová strana bola zastupovaná alianciou pod názvom Spojená Ľavica (EA). Aliancia sa skladala z Komunistickej strany (KKE), ktorá sa vytvorila v roku 1968 a viedla k vytvoreniu Euro-komunistickej a Jednotnou demokratickou ľavicovou stranou (EDA), ktorá predstavovala grécku ľavicu pred rokom 1967, keď strana KKE ešte patrila medzi protizákonné. Štvrtou skupinou vo voľbách v roku 1974 bola úplne nová strana Panhelénske Socialistické Hnutie (PASOK), založené Andreom Papandreom, synom Georga Papandrea- gréckeho premiéra v rokoch 1963-1965.

V novembri v roku 1974 parlamentné voľby vyhrala strana ND, druhou bola strana PASOK. Výsledok decembrového referenda jednoznačne dokázal, že Gréci sa nechcú vrátiť k monarchii. Až 69,2% voličov sa rozhodlo pre prezidentskú republiku. V júni v roku 1975 Constantina Tsatsosa, prominentného člena starej politickej triedy a blízkeho spolupracovníka Constantina Karamanlisa, zvolil parlament za gréckeho prezidenta na päťročné funkčné obdobie. Po prvýkrát v gréckej politike vznikli pre politické strany špeciálne opatrenia zakotvené v ústave upravujúce oblasť vládnutia a financovania štátu.

V novembrových voľbách v roku 1977 si strana ND udržala parlamentnú väčšinu a strana PASOK sa stala druhou najväčšou stranou v parlamente. Andreas Papandreou, vodca strany PASOK, získaval čoraz väčšiu politickú moc.

Koniec sedemdesiatych rokov dvadsiateho storočia bol významným obdobím pre Grécko pre jeho opätovný vstup do NATO podpísaním zmluvy v máji v roku 1979. Navyše Grécko potvrdilo svoj vstup do ES.

Pred voľbami v roku 1981 si strana PASOK budovala imidž umiernennej a pragmatickej strany s ľavicovo orientovanou politikou. Nárast popularity a moci strany PASOK bol jedným zo znakov tretej republiky, ktorá sa datuje od roku 1974 až dodnes. Účasť dvoch silných politických strán v parlamente garantovala demokratické fungovanie v štáte.

5.2.3 Osemdesiate roky 20. storočia

Počas osemdesiatych rokov na politickej scéne vládla strana PASOK na čele s Andreasom Papandreom. Vláda zrealizovala niekoľko zmien v sociálnej politike a vo verejnej správe. V zahraničnej politike strana PASOK čoskoro upustila od svojho negatívneho postoja k ES a k NATO a do väčšej miery sa riadila umiernenou a dosiahnuteľnou politikou.

Politiku strany podporili voliči znovu v júnových voľbách v roku 1985. V predvolebnej kampani strana PASOK vymenovala svojho vlastného kandidáta Christosa Sartzetakisa, významného sudcu, ktorý bol napokon zvolený za prezidenta s pomocou hlasov komunistov.

Júnové voľby v roku 1989 indikovali zoslabnutie strany PASOK a nárast popularity strany ND. Spojenectvo medzi ND a ľavicovými stranami ukončilo dlhoročné konflikty medzi pravickou a ľavicou.

Novembrové voľby v tom istom roku nevytvorili parlamentnú väčšinu, ale novú vládnu koalíciu, ktorú Grécko potrebovalo. Po zdĺhavých rokovaniach sa dve najväčšie strany dohodli zúčastniť sa univerzálnej vlády, ktorú tvorili všetky strany vedené Xenophonom Zolotasom- dočasným a nestranným premiérom Grécka. Hlavnou úlohou veľkej koalície bola stabilizácia ekonomiky. V skutočnosti parlament nebol úspešný, následne bol rozpustený a nové voľby sa naplánovali na apríl 1990. Grécki voliči museli ísť voliť už tretíkrát za menej ako rok dúfajúc, že tento raz sa parlamentná väčšina udrží.

5.2.4 Deväťdesiate roky 20. storočia

Aprílovým voľbám v roku 1990 znova dominovala nerozhodnosť. Strana ND dosiahla nezreteľný vzostup, sila strany PASOK mierne poklesla. Prvou úlohou nového parlamentu bolo zvoliť nového prezidenta republiky. Napokon, podľa návrhu strany ND, bol Constantine Karamanlis po druhýkrát zvolený za prezidenta.

Nová vláda sa pokúsila zaviesť umiernený, neoliberálny program, ktorého hlavným cieľom bolo zastabilizovanie oslabenej ekonomiky.

Októbrové voľby v roku 1993 boli vykonané novým volebným právom. Volebný výsledok bol potvrdením víťazstva Andreea Papanderoua, ktorý napriek slabému zdraviu zvládol víťazný návrat k moci. Následne v marci v roku 1995 parlament zvolil Konstantina Stefanopoulosa za prezidenta republiky.

V polovici deväťdesiatych rokov došlo v gréckej politike k dramatickým zmenám. Nová vláda pod vedením Andreasa Papandreou sa pustila do stabilizácie ekonomiky, čo krajinu viedlo k splneniu cieľov Maastrichtskej zmluvy. Významné dotácie z EÚ viedli k ukončeniu ekonomických problémov, ktorých riešenie nebolo vôbec jednoduché a nebolo vždy úspešné.

Kostas Simitis bol potvrdeným lídrom strany PASOK v júni v roku 1996, keď ho národný kongres zvolil za predsedu strany. Ku koncu leta Simitis zvolal predčasné voľby. Tie sa odohrali v septembri v roku 1996. Strana PASOK vyhrala a Simitis sa stal nesporným politickým lídrom. So začiatkom nového storočia sa viaže aj projekt s názvom modernizácia, ktorý predstavil premiér Simitis pomocou jeho tímu na základe spoločensko-politickej situácie s perspektívami hospodárskeho vývoja.²⁴

Naopak, táto porážka znamenala niekoľko problémov vo vnútri ND, ktorá sa rozhodla preorientovať svoj program a obnoviť svoj politický imidž. Výsledkom debát bolo zvolenie za nového predsedu strany Constantina Karamanlisa – mladého synovca bývalého prezidenta republiky -.²⁵

Tieto voľby značia začiatok významnej zmeny v gréckej politike. Strana PASOK spolu so stranou ND ovládali politickú scénu. Grécko sa pripravovalo na olympijské hry v roku 2004. Vláda sa pokúšala o rozsiahlu dôchodkovú reformu, ktorá nebola úspešná a zapríčinila dovedy najmohutnejšie demonštrácie v Aténach. Neschopnosť vlády uskutočniť reformy vo verejnom sektore znamenala pre voličov odpor a frustráciu. Väčšina občanov mala pocit, že nedokáže zlepšiť ich každodenný život a najmä zlepšiť vzťah občanov k štátu. Vrcholom boli tvrdenia o ekonomických škandáloch, ktoré zahŕňali členov strany PASOK.²⁶

Voľby v roku 2000 priniesli jeden z najtesnejších súbojov v gréckej volebnej histórii v povojnovom období. Dá sa povedať, že boli výberom medzi dvoma najväčšími politickými stranami PASOK a ND.

Rozdelenie politického systému sa prejavilo počas parlamentných volieb v roku 2004. Nastal jasný zvrät v udržiavaní rovnováhy moci medzi dvoma najsilnejšími stranami zaregistrovanými v predchádzajúcich voľbách. Po jedenástich rokoch ND v opozícii sa

²⁴ LYRINTZIS, Ch. 2005. The Changing Party System: Stable Democracy Contested ← Modernization. *West European Politics*. 2005. 2, p.259

²⁵ LYRINTZIS, Ch., NIKOLAKOPOULOS, E.: *Political System and Elections in Greece*. [online]. [cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete: <http://video.minpress.gr/wwwminpress/aboutgreece/aboutgreece_political_system.pdf >

²⁶ PAGOULATOS, G., TRIANTOPOULOS, Ch. 2009. The Return of the Greek Patient: Greece and the 2008 Global Financial Crisis. *South European Society and Politics*. 2009. 1, p. 54.

moc vrátila Kostasovi Karamanlisovi, ktorý sa stal premiérom vo veku 47 rokov. Návrat ND k moci znamenal jasnú politickú zmenu označovanú ako vstup Grécka do 21. storočia.

ND sa rýchlo chopila príležitosti a začala s dlhodobou volebnou kampaňou založenou na sľube reorganizácie štátu, ukončení klientelizmu strany PASOK a zavedení transparentnosti a morálky v politickom živote.²⁷

PASOK si po ôsmich rokoch Simitisovho predsedníctva vybral za nového predsedu strany Georgea Papandreoua (syna Andreasa Papandreoua), ale zmena v predsedníctve nezabránila volebnej porážke strany PASOK. Obe tradične najsilnejšie strany, PASOK a ND, si v rovnakom čase zvolili nových, ale dobre známych predsedov, novú komunikačnú stratégiu a nadviazali kontakt s ďalšími politickými stranami.²⁸

5.2.5 Súčasná politická situácia v 21. storočí

V apríli v roku 2011 sa stal Karolos Papoulias novým gréckym prezidentom. Pôvodne nastúpil do úradu 12. marca v roku 2005 a 3. marca v roku 2010 bol znovuzvolený. Keďže v Grécku môže byť prezident len dvakrát zvolený, preto súčasný post momentálne zastáva druhý a zároveň poslednýkrát.

Grécko je parlamentnou republikou, v ktorej skutočnú moc má ministerský predseda. Súčasným predsedom vlády je Lucas Papademos, ktorý dňa 10. novembra v roku 2011 prebral funkciu od bývalého premiéra A. Papandrea, ktorý z funkcie odstúpil. Po nástupe do úradu Papademos uviedol, že nebude dostávať plat kvôli problémom, ktorým teraz čelí grécky ľud.²⁹ Papademos, bývalý viceprezident Európskej centrálnej banky (ECB), prijal funkciu premiéra po tom, ako sa politici dohodli na vytvorení dočasnej vlády, ktorá zahŕňa socialistickú stranu PASOK ako aj konzervatívnu opozíciu. Pre krajinu, ktorá je zaťažená nielen dlhovým deficitom, ale tiež je najbližšie ku bankrotu, ako kedykoľvek predtým, bolo vymenovanie Papademosu viac než vítané. Istý prominentný politický komentátor uviedol: „Papademos je proeurópsky, pozná Európu a Európania poznajú zase jeho. Jeho zvolenie za premiéra by bola ideálna voľba.“³⁰

²⁷PAGOULATOS, G., TRIANTOPOULOS, Ch. 2009. The Return of the Greek Patient: Greece and the 2008 Global Financial Crisis. *SouthEuropean Society and Politics*. 2009. 1, p.54..

²⁸LYRINTZIS, Ch., NIKOLAKOPOULOS, E.: *Political System and Elections in Greece*. [online]. [cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete: <http://video.minipress.gr/wwwminipress/aboutgreece/aboutgreece_political_system.pdf>

²⁹Bloomberg: *Greek Prime Minister Papademos Not Receiving Salary, Ta Nea Says*. [online]. [cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete: <<http://www.bloomberg.com/news/2012-03-01/greek-prime-minister-papademos-not-receiving-salary-ta-nea-says.html>>

³⁰The Guardian: *Lucas Papademos emerges as frontrunner to be new Greek PM*. [online]. [cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete: <<http://www.guardian.co.uk/world/2011/nov/07/lucas-papademos-frontrunner-greek>>

Cieľom tejto kapitoly bolo načrtnúť politické dianie v súvislosti s opakovanými trendmi, ako rodinný klientelizmus a dominancia dvoch politických strán. S tým sa viaže neschopnosť politických strán úspešne zreformovať systém. Táto politická neschopnosť siaha do dnešných časov, keď sa ocitá v neudržateľnej forme a krajina je na pokraji krachu. Situácia je veľmi vážna a potrebuje okamžité riešenia. Gréci dúfajú, že pod vládou národnej jednoty vedenou nestraničným technokratom sa v krátkom časovom období presadia reformy, ktoré sa niekoľko dekád len odkladali. Momentálna vláda však nezaručuje, či sa Grécko dostane do pozície konkurencieschopnej krajiny a zároveň, či sa stane plnohodnotným členom EÚ. Súčasná situácia a jednotlivé východiskové možnosti nám ukazujú, ako je dôležité pozrieť sa na pôvod momentálnej krízy, pretože budúcnosť Grécka je úzko spojená s medzinárodným globálnym vývojom.

6 Vývoj krízy v Grécku

6.1 Svetová hospodárska kríza

Dnešná hospodárska kríza má korene v USA. Kríza sa plne prejavila na konci augusta v roku 2007, kedy ňou boli zasiahnuté takmer všetky finančné trhy. Jej hlavnou príčinou bol kolaps trhu s nehnuteľnosťami. Banky poskytovali rizikové hypotéky tzv. subprime hypotéky obyvateľom, ktorí neboli schopní splácať tieto pôžičky. Hypotéky boli často poskytnuté cez brokerov platených za počet podpísaných hypoték. Navyše banky poskytovali hypotéky pri minimálnych úrokových mierach a cena nehnuteľností stále rástla. Riziková skupina obyvateľstva počítala s tým, že v prípade platobnej neschopnosti pri rastúcej cene hypoték nehnuteľnosť predajú a nič nestratia. Problémovými sa stali aj ratingové agentúry, ktoré pri obchodovaní označili úroveň AAA aj vysokorizikové pôžičky. Následne investori sa spoliehali na výsledky medzinárodných ratingových agentúr a neoverili si údaje o dlžníkoch. Bublina na trhu s nehnuteľnosťami po čase praskla a finančné trhy sa postupne rúcali. Úroky stúpili, dlžníci nemali z čoho splácať svoje hypotéky a banky kvôli nízkej likvidite nemali z čoho vyplácať zisk investorom.³¹

V Európe sa kríza začala prejavovať na začiatku roka 2008, keď globálna ekonomika spomalila a EÚ ohrozoval najvyšší rast cien za posledných 14 rokov. Dôvera u investorov sa znížila a svetové ceny komodít stále rástli. Potom, ako americká vláda vyhlásila, že nebude financovať veľké finančné spoločnosti, investičná banka Lehmann Brothers zbankrotovala. ECB krátko nato poskytla európskym bankám pôžičky vo výške 30 miliárd eur s podmienkou udržania si väčších kapitálových rezerv v prípade rizika nesolventnosti. Ako prvú krajinu z EÚ kríza zasiahla Maďarsko, ktoré požiadalo Európsku komisiu o finančnú pomoc vo výške 12 miliárd eur. Keďže kríza zasahovala do reálnej ekonomiky, európski lídri sa zhodli na koordináčnom pláne na prekonanie krízy. Najsilnejšie európske ekonomiky prišli s vlastným plánom obnovy. Francúzsky plán dosahoval výšku 26 miliárd eur a nemecký bol vo výške 31 miliárd eur. Európu zasiahol pokles nezamestnanosti a spomalenie hospodárstva. V polovici roka 2009 dve najväčšie európske ekonomiky znova rástli. Koncom roka 2009 sa hospodárska situácia zastabilizovala a Komisia určila termín, dokedy majú krajiny upraviť svoje verejné financie. Okrem úsporných opatrení EÚ čelila väčšej výzve v podobe dlhovej krízy

³¹ETrend: *Americká kríza zachvátila svet.* [online].[cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete:<<http://ekonomika.etrend.sk/svet/americka-kriza-zachvatila-svet.html> >

v Grécku. V roku 2009 Európska Komisia vyzvala Grécko na okamžité znižovanie deficitu. Grécko bolo najzraniteľnejším členom eurozóny pre svoju neschopnosť urobiť zásadné reformy a pre ich neustále odkladanie v posledných dekádach. V priebehu sledovania gréckeho hospodárstva sa viac zamerali na ľahko merateľné fiškálne ciele než o pokrok spôsobený štrukturálnymi reformami. Troika (EÚ, ECB a MMF) požiadala o nové úsporné opatrenia v podobe zvyšovania daní v reakcii na fiškálny deficit spôsobený recesiou a organizačnou neschopnosťou, lenže to prehĺbilo recesiou a preťažilo obmedzené administratívne kapacity verejného sektora.

6.2 Grécko vo svetle svetovej krízy

Na začiatku dlhovej krízy malo Grécko isté výhody, ale aj nevýhody. Pozitívami boli napríklad novozvolená vláda s výraznou väčšinou v parlamente, dobre nastavený bankový systém s bohatou klientelou, domácnosti a firmy s pomerne nízkym zadlžením a navyše nevznikol žiadny boom s nehnuteľnosťami ani s úvermi zo strany súkromného sektora.³²

Na druhej strane sa Grécko nevyhlo ani slabým stránkam, keď v roku 2009 nastal výnimočný nárast fiškálneho deficitu až na 15,4% HDP. Globálna kríza ukázala falošné fiškálne štatistiky predchádzajúcej vlády, nadmerný počet zamestnancov, častú nekompetentnosť verejného sektora, príliš byrokratický systém, v ktorom založenie nových podnikov bolo mimoriadne nákladne a časovo náročné a schválenie množstva predpisov a nariadení, ktoré znemožnili mnoho profesií pre nových zamestnancov. Gréci veľa rokov mýľali viac ako si mohli dovoliť, popri tom poskytovali lacné pôžičky a neuspeli ani pri realizovaní finančných reforiem. Preto neboli schopní splácať pôžičky, keď ich zasiahla globálna kríza. Zároveň za pomoci zahraničných bánk zverejnili nesprávne údaje o výške deficitu verejných financií, ktorý vysoko prekročil limity stanovené v Pakte stability a rastu, ktorý povoľuje dlh vo výške maximálne 3% HDP. Investori boli šokovaní, keď sa grécky dlh vyšplhal na 12,7% HDP. Ako je možné, že dosahovali tak vysoký deficit? Dôvod bol, okrem prezamestnanosti vo verejnej správe, aj veľmi štedrý platový systém, ktorý títo zamestnanci využívali. Nielen platy boli vysoko nadhodnotené, ale aj dôchodky boli jedny z najvyšších v Európe. Okrem toho mali pacujúci možnosť ísť do dôchodku už v 61 rokoch alebo ešte v skoršom veku do predčasného dôchodku. Výška dôchodkov

³²EurActiv: *Finančná kríza..* [online]. [cit. 2012-21-03]. Dostupné na internete: <http://www.euractiv.sk/ekonomika-a-euro/zoznam_liniek/finančna-kríza-000227 >

nebola oveľa nižšia než výška platu a navyše zamestnanci verejnej správy poberali aj 13. a 14. plat.

Fiškálna úsporná politika a štrukturálne reformy situácií pomohli, ale tvrdé predpisy, ktorými sa Grécko riadilo pôsobili protichodne. Približne polovicou z daňových opatrení (vrátane zvýšenia dane z pridanej hodnoty v marci v roku 2010) sa snažili zvýšiť príjmy z daní miesto zníženia vládnych výdavkov, aj keď vyššie dane zvyšujú sklon k agregátnemu dopytu viac ako škrtý vo výdavkoch. Namiesto zjednodušenia daňového systému sa daňový zákonník stal ešte zložitejším a navyše časté daňové zmeny spôsobovali administratívne problémy.

Ak sa Grécku nepodari obnoviť a nastoliť rovnováhu, podľa väčšiny odborníkov bude nútené opustiť Eurozónu a následne Európsku Úniu. Tento odchod podstatne ovplyvní regionálnu stabilitu v juhovýchodnej Európe a vo východnej časti stredozemného mora. Tolerancia slabého gréckeho hospodárstva má dopad aj za hranicami štátu.³³

V prípade, že by sa Grécko dostalo z krízy, má potenciál znova sa stať dôležitým aktérom v zahraničnej a bezpečnostnej politike vo vnútri EÚ, vo vzťahu s Tureckom, v rámci problémových vzťahov s Cyplom a v politike NATO vo východnom Stredomorí. Schopnosť Grécka priniesť pozitívne výsledky by nemala byť považovaná za samozrejmosť. Bez toho, aby sa podceňovala značná zodpovednosť Grécka, z globálneho hľadiska môžeme viniť aj Európsku Úniu, ktorej neschopnosť úspešne zvládnuť krízu sa prejavila vo vzťahu s inými významnými krajinami.

Podľa doterajších indikátorov koniec recesie ešte nie je v dohľade. Od začiatku roku 2010 vonkajšie dohliadajúce orgány nad Gréckom –troika museli prehodnotiť svoje odhady smerom nadol pre rok 2012 pre úroveň reálneho HDP takmer o 7%. Hlboká recesia je pre štát veľmi nákladná jednak kvôli strate daňových príjmov a jednak kvôli väčším výdavkom. Preto nastali isté opatrenia na sprísnenie fiškálnej politiky, ktorej deficit na začiatku roka 2011 prestal klesať.³⁴

Ekonomické výzvy, s ktorými sa Grécko musí vysporiadať sú v súlade s dodržiavaním programu na ekonomickú reguláciu. Program pre štrukturálnu a administratívnu reformu bol vytvorený gréckou vládou na vykonávanie tejto agendy v spolupráci s inými útvarmi Komisie, ako ECB a MMF. Táto pomoc prebieha v súlade

³³ THANOS, D.: *Who lost Greece? The Geopolitical Consequences of the Greek crisis*. [online].[cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete: <<http://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2012/02/dokos-pdf.pdf>>

³⁴The Lisbon Council: *The 2011 Euro Plus Monitor: Progress Amid the Turmoil*. [online].[cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete: <<http://www.lisboncouncil.net/publication/publication/68-the-2011-euro-plus-monitor.html>>

s cieľmi stanovenými v memorande³⁵ týkajúcimi sa špecifickej hospodárskej politiky, ale zároveň je podmienená reformami v gréckom hospodárstve. Okrem prvého záchranného balíka vo výške 110 miliárd eur, na summite dňa 26. októbra roku 2011 sa naplánovala ďalšia podpora. Finančná pomoc a trpezlivosť s gréckymi dlhmi nebudú stačiť na vyriešenie hospodárskych a štrukturálnych problémov.

Reformy, akými momentálne Grécko prechádza, nemajú doposiaľ v modernej histórii Grécka obdobu. Reštrukturalizácia tlačí na grécku spoločnosť a občanov. Jej priebeh je ešte bolestivejší než sa očakávalo. Vývoj nezamestnanosti najmä u mladých ľudí sa čoraz viac zvyšuje (medzi rokom 2008 a tretím kvartálom roku 2011 stúpila z 22,1% na 45,85)³⁶. Program pre pomoc Grécku vytvorený Európskou Komisiou má zaistiť a zjednotiť všetku technickú pomoc, ktorú dostáva od EÚ a MMF v rámci programu obnovy a tiež má na starosti urýchliť využívanie fondov z EÚ zameraných na podporu, hospodársky rast, konkurencieschopnosť, vytváranie školení a nových pracovných pozícií. Túto iniciatívu podporili hlavy štátov eurozóny, keď uviedli: „Členské štáty a Európska Komisia okamžite uvoľnia všetky zdroje potrebné na poskytnutie mimoriadnej technickej pomoci pri realizácii svojich reforiem.“³⁷ Špecifická skupina (Taskforce) vytvorená na pomoc Grécku spoločne s gréckou vládou sa má postarať o moderné a prosperujúce Grécko, charakterizované ekonomickými príležitosťami, sociálnou spravodlivosťou a efektívnou verejnou správou s pevným mravným základom.

V najbližšej budúcnosti bude reforma verejnej správy vyžadovať trvalé úsilie a odhodlanie k zmene zo strany gréckej vlády a spoločnosti. Predpokladom pre úspech Špecifickej skupiny pre pomoc Grécku je spolupráca a dobré pracovné vzťahy s predstaviteľmi vlády. Ďalším predpokladom je zaistiť podporu a spoluprácu členských štátov, Európskej investičnej banky (EIB), MMF, Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) a ďalších. Tie poskytujú odbornú znalosť potrebnú na riešenie štrukturálnych reforiem, ktoré grécka vláda žiada realizovať pomocou už spomínanej skupiny.³⁸

³⁵ THANOS, D.: *Who lost Greece? The Geopolitical Consequences of the Greek crisis*. [online].[cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete: <<http://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2012/02/dokos-pdf.pdf>>

³⁶ European Commission: *Unemployment statistics*. [online].[cit. 2012-20-03]. Dostupné na internete: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Unemployment_statistics>

³⁷ European Commission: *Task Force for Greece*. [online].[cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/president/news/speeches-statements/pdf/20111117_1_en.pdf>

³⁸ European Commission: *Task Force for Greece*. [online].[cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/president/news/speeches-statements/pdf/20111117_1_en.pdf>

6.3 Európsky fond finančnej stability

Členské štáty Eurozóny sa dňa 9. mája 2010 v rámci Rady Ecofin dohodli na založení Európskeho fondu finančnej stability. Jeho úlohou je zabezpečiť finančnú stabilitu v Európe tým, že v prípade potreby poskytne finančnú pomoc členským štátom eurozóny. EFSF je oprávnený použiť na splnenie svojich cieľov príslušné nástroje:

- Poskytuje úvery krajinám, ktoré sa nachádzajú vo vážnych finančných ťažkostiach.
- Vykonáva intervencie s dlhmi na primárnom a sekundárnom trhu.
- Intervencie na sekundárnom trhu vykonáva iba na základe analýzy ECB, ktorá zisťuje, či sa jedná o výnimočné okolnosti na finančných trhoch a taktiež zisťuje existenciu rizík spojených s finančnou stabilitou.
- Koná na základe preventívneho programu.
- Financuje rekapitalizáciu finančných inštitúcií prostredníctvom poskytovania pôžičiek³⁹ jednotlivým vládam.

EFSF plní svoju úlohu pomocou vydávania dlhopisov alebo iných dlhových nástrojov na kapitálových trhoch. EFSF podporujú členské štáty eurozóny v celkovej výške 780 miliárd eur s úverovou kapacitou vo výške 440 miliárd eur.

Medzinárodné ratingové agentúry Moody's a Fitch prideliť EFSF najlepší možný rating (AAA) a ďalšia ratingová agentúra Standard & Poor's udelila hodnotenie + AA.⁴⁰ Pre porovnanie, dňa 28. februára roku 2012 Standard & Poor's znížila rating Grécka na úroveň, ktorá charakterizuje Grécko ako dočasne platobne neschopný štát, kvôli dohode Atén so súkromnými veriteľmi. Akonáhle skončí výmena dlhopisov, je možné, že agentúra zvýši rating na úroveň CCC, ktorá ale stále patrí do špekulatívnej úrovne. Krátko po znížení ratingu gréckeho ministerstva financií uviedlo: „Tento krok nebude mať žiadny vplyv na grécky bankový systém, pretože centrálna banka sa pripravila na možné problémy s likviditou.“⁴¹ Podobne zareagovala ďalšia ratingová agentúra. Krátko pred Standard & Poor's, dňa 22. februára v roku 2012, znížila aj agentúra Fitch úroveň zo stupňa CCC na C a tým obmedzila grécku úverovú možnosť. Ako v predchádzajúcom prípade, dôvodom bolo zníženie gréckeho dlhu u súkromných veriteľov.⁴² Následne na to aj agentúra Moody

³⁹European Financial Stability Facility: *About EFSF*. [online].[cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete: <<http://www.efsf.europa.eu/about/index.htm>>

⁴⁰European Financial Stability Facility: *About EFSF*. [online].[cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete: <<http://www.efsf.europa.eu/about/index.htm>>

⁴¹ European Financial Stability Facility: *About EFSF*. [online].[cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete: <<http://www.efsf.europa.eu/about/index.htm>>

⁴²E-Trend: *Fitch znížila rating Grécka*. [online].[cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete: <<http://ekonomika.etrend.sk/svet>>

s dňa 2. marca roku 2012 znížila grécky rating na najnižšiu možnú úroveň z Ca na C. Odôvodnila to tým, že aj napriek dohodám o výmene doterajších gréckych dlhopisov za nové s predĺženým dátumom splatnosti, riziko platobnej neschopnosti naďalej ostáva veľmi vysoké. Navyše agentúra Moody's uvádza: „Program EÚ a navrhované výmeny dlhopisov znížia dlhové zaťaženie Grécka, riziko platobnej neschopnosti však zostane aj po kompletizácii výmeny dlhopisov vysoké,“ a dodáva „Grécko bude mať naďalej problémy so strednodobou solventnosťou. Jeho dlh bude aj naďalej prevyšovať 100% HDP, pričom je nepravdepodobné, že by sa krajina mohla vrátiť na finančné trhy po vyčerpaní prostriedkov z druhého záchranného balíka. S implementáciou plánovaných fiškálnych a hospodárskych reforiem bude s Gréckom aj naďalej spojená vysoká miera rizika.“⁴³

6.4 Prvý záchranný balík

Štátny dlh Grécka dosiahol výšku až 300 miliárd eur, čo predstavuje väčšiu sumu než je hospodárska výkonnosť krajiny za rok. Na začiatku tejto krízy sa predpovedalo, že krajina v roku 2010 bude dosahovať dlh až 120% HDP, no dnes už prekročil túto hranicu.⁴⁴ Pre porovnanie, v roku 2009 grécky verejný dlh dosahoval výšku 298 miliárd eur. V máji v roku 2010 eurozóna a MMF poskytli finančnú podporu, ktorá dosahovala 110 miliárd eur, aby Grécko bolo schopné prekonať svoju dlhovú krízu. Od vlád členských štátov EÚ pochádza 80 miliárd eur a ďalších 30 miliárd eur od MMF. Tento záchranný balík mal slúžiť ako pomoc pre opätovný prístup Grécka na finančné trhy do roku 2012. Grécko by malo byť schopné požičať si na finančných trhoch 27 miliárd eur (v strednodobom a dlhodobom horizonte) v roku 2012, do roku 2013 by to malo byť 38 miliárd a v rokoch 2014-15 približne 70 miliárd eur ročne.⁴⁵

Paradoxom je, že v období, keď v roku 2010 krajiny EÚ zozbierali finančné zdroje v rámci prvého balíka finančnej pomoci, Grécko nakúpilo zbrane za miliardu eur. Už spomínaný prvý záchranný balík bol v hodnote 110 miliárd eur, pričom Grécko v tom istom roku nakúpilo od Francúzska vojenské lietadlá za 794 miliónov eur. Navyše, od

⁴³ Hnonline: *Grécko dostalo ďalšiu ranu. Rating mu znížila aj Moody's.* [online].[cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete: <<http://finweb.hnonline.sk>>

⁴⁴ Edition: Q&A: *Greece's financial crisis explained.* [online].[cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete: <<http://edition.cnn.com/2010/BUSINESS/02/10/greek.debt.qanda/index.html>>

⁴⁵ CLINE, W., R. 2011. *Sustainability of Greek Public Debt.* [online].[cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete: <<http://www.iie.com/publications/pb/pb11-15.pdf>>

Francúzsko Gréci nakúpili rakety za 58 miliónov eur a elektroniku za ďalších 19 miliónov eur.

Druhý záchranný balík vo výške 130 miliárd eur sa spája s veľmi drastickými škrtmi a reformami z gréckej strany. Najviac sa týkajú výdavkov na obranu a armádu, ale napriek tomu sú ⁴⁶Atény jedným z najväčších kupcov zbraní v regióne. Potenciálnou príčinou je uvedomovanie si nebezpečenstva zo susedného Turecka. V roku 2010 grécke ministerstvo obrany tvrdilo, že ostatné členské štáty nerobia tlak na Grécko s kúpou zbraní, ale tiež spresnili, že vďaka nákupu zbraní dostanú väčšiu finančnú podporu.⁴⁷

Ak sa úplne odignorujú geopolitické dôsledky tejto krízy, bude to ďalším znakom problémov európskej zahraničnej politiky. Európa sklzáne do strategickej bezvýznamnosti a bude naďalej strácať svoj globálny vplyv a pozíciu, pretože sa stále viac a viac uzatvára v dôsledku vlastnej ekonomickej a politickej krízy. EÚ by mala využívať vysoko pragmatickú politiku, ktorá by bola dostatočne účinná na dosiahnutie európskych politických a ekonomických cieľov, a týmto podporovať svoje záujmy. Väčšiu šancu na úspech má politika, ktorá podporuje a zapája krajinu, než tá, ktorá ju trestá.⁴⁸

6.5 Druhý záchranný balík

Jedna z nedávnych najdiskutovanejších tém v rámci EÚ bola druhá pôžička Grécku. Pred poskytnutím druhého balíka názory na pomoc Grécku boli rôznorodé. Jednou z alternatívnych možností bol grécky výstup z eurozóny, dokonca z EÚ. Nakoniec na rokovaní dňa 21.februára v roku 2012 sa ministri financií dohodli a schválili záchranný úver pre Grécko v objeme 130 miliárd eur. Táto pomoc zachránila Grécko od bankrotu. Dohoda sa už dlhšie odkladala kvôli nejasnostiam ohľadom účinnosti reforiem. Ďalšia obava bola, či sa dostatočne podarí znížiť dlh, aby sa Grécko z tejto krízy dostalo. Podľa analýzy ECB, MMF a Európskej Komisie z februára 2012, súčasný dlh dosahuje približne 160% HDP⁴⁹. Všetky tri medzinárodné inštitúcie očakávajú, že pomocou balíka sa do roku 2020 dlh zníži na 120,5% HDP. Ak by dlh dosahoval väčšiu hodnotu, pre MMF a väčšinu krajín eurozóny by nemala ďalšia pomoc zmysel, pretože po vyčerpaní balíka by museli

⁴⁶ The Jerusalem Post: *Despite crisis Greece continues weapons purchases*. [online].[cit. 2012-20-02].

Dostupné na internete: <<http://www.jpost.com/International/Article.aspx?id=176792>>

⁴⁷ HNonline: *Gréci pred záchranou kúpili z únie zbrane za miliardu*. [online].[cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete: <<http://finweb.hnonline.sk>>

⁴⁸ Thanos THANOS, D.: *Who lost Greece? The Geopolitical Consequences of the Greek crisis*. [online].[cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete: <<http://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2012/02/dokos-pdf.pdf>>

⁴⁹ Reuters : *Exclusive Greek debt may remain at 160 percent in '20: IMF/ECB*. [online].[cit. 2012-20-02].

Dostupné na internete: <<http://www.reuters.com/article/2012/02/20/us-greece-debt-idUSTRE81J1AD20120220>>

znova žiadať o pomoc. Podľa predsedu ministrov financií eurozóny Jean-Claude Junckera dohoda pomôže Grécku k výraznému zníženiu dlhu a navyše by podľa neho malo Grécko malo zostať v eurozóne. Podľa najnovšieho vyhlásenia na zasadnutí členov eurozóny v Bruseli 1. marca v roku 2012 Jean-Claude Juncker podľa zhodnotenia trojky o momentálnej situácii v Grécku, uviedol, že Grécko urobilo dostatočný pokrok v plnení podmienok, na ktorých sa dohodli.⁵⁰

Pred samotným rokovaním niektorí ministri vyjadrili svoju podporu schváleniu balíčka. Jedným z argumentov, prečo Grékov podporiť, bolo splnenie potrebných podmienok. Okrem rokovania o schválení záchranného balíka, mali naplánované aj dôležité rokovanie so zástupcami súkromných veriteľov o odpísaní väčšej časti dlhu než pôvodných 50%.

Záchranný balíček tvoria finančné zdroje ostatných krajín eurozóny a MMF. Podľa už spomenutej analýzy sa predpokladá pokles gréckeho dlhu do roku 2020 na 129% HDP⁵¹ vďaka tomu, že súkromní investori, teda najmä banky a poisťovne, si v rámci výmeny zaúčtujú až 53,5% z nominálnej hodnoty gréckeho dlhu. To by malo pomôcť znížiť dlh o viac, než 100 miliárd eur. Navyše sa so súkromnými investormi dohodli na menšom počiatočnom úročení za nové tridsaťročné dlhopisy.

Na to aby Grécko bolo schopné splatiť svoj prvý záchranný úver potrebuje upraviť smerom nadol podmienky úverovania, presnejšie na 1,5 percentného bodu za trhovými sadzbami, pretože momentálne sa nachádza na úrovni od dvoch do troch percentných bodov nad sadzbami.⁵² Týmto sa zníži dlh. Rovnako pretrvávajú potreba nových záchranných pôžičiek.

Verejný sektor sa rozhodol prispieť k pomoci znížením úrokov za bilaterálne pôžičky od štátov eurozóny. ECB sa vzdáva zisku, ktorý by inak dosiahla z gréckych dlhopisov. Šéf ECB dohodu z rokovania prijal so slovami: „Je to veľmi dobrá dohoda.“⁵³

Situácia v Grécku je veľmi náročná. Okrem toho, že trpí hlbokým prepadom ekonomiky, obyvateľstvo sa búri proti výrazným škrtom a reformám, ktoré musí prijať grécka vláda. Do 20. marca tohto roku musia Atény splatiť väčšiu časť dlhu vo výške

⁵⁰Council Of The European Union. .: *Eurogroup takes note of progress by Greece* [online].[cit. 2012-05-03]. Dostupné na internete: <<http://www.consilium.europa.eu/homepage/showfocus?lang=en&focusID=81129>>

⁵¹Reuters: *Exclusive Greek debt may remain at 160 percent in '20: IMF/ECB*. [online].[cit. 2012-28-02]. Dostupné na internete: <<http://www.reuters.com/article/2012/02/20/us-greece-debt-idUSTRE81J1AD20120220>>

⁵² Reuters: *Exclusive Greek debt may remain at 160 percent in '20: IMF/ECB*. [online].[cit. 2012-28-02]. Dostupné na internete: <<http://www.reuters.com/article/2012/02/20/us-greece-debt-idUSTRE81J1AD20120220>>

⁵³ ETrend: *Grécko sa dočkalo ďalšej pomoci*. [online].[cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete: <<http://ekonomika.etrend.sk/svet/grecko-sa-dockalo-dalsej-pomoci.html> >

14,5 miliardy eur. Ak by sa tak nestalo, hrozil by kolaps celej európskej ekonomike. Niektorí ekonómovia ostávajú naďalej skeptickí a myslia si, že Európa poskytnutím druhého záchranného balíka iba posúva grécky bankrot.⁵⁴

6.6 Vplyv gréckej dlhovej krízy na medzinárodné vzťahy

6.6.1 Vplyv rozšírenia eurovalu na Slovensko

Dňa 11. októbra roku 2011 sa konalo mimoriadne rokovanie vlády SR. Premiérka Iveta Radičová rokovala s ostatnými koalíčnými partnermi o schválení rozšírenia eurovalu pre Grécko. Jeden z koalíčných partnerov však odmietol podporiť tento návrh. Na schválenie bolo potrebných minimálne 76 hlasov, čo by bez podpory celej koalície nebolo možné dosiahnuť.

Opozícia odmietla návrh podporiť, zahlasovali by len v prípade pádu vtedajšej vlády. Premiérke teda neostalo nič iné, ako spojiť hlasovanie o dočasnom rozšírení eurovalu spoločne s hlasovaním o dôvere vlády. Záchranný mechanizmus získal len 55 hlasov, a teda nebol schválený. Toto zapríčinilo pád vlády, keď jej poslanci vyslovili nedôveru.⁵⁵ Po páde vlády bol euroval schválený pomocou sľúbených hlasov opozície.

6.6.2 Grécko-nemecké vzťahy

Grécko a Nemecko nikdy nemali nadštandardný vzťah, ale najzadlženejší európsky štát s najsilnejším európskym štátom Nemeckom dosiahli novú úroveň nepriateľstva. Napätie medzi Gréckom a Nemeckom vyvrcholilo pri schvaľovaní záchranného balíka. Známy grécky karikaturista Stavropoulos, ktorý sa venuje grécko-nemeckým vzťahom, pre BBC uviedol, že Nemecko sa znovu pokúša urobiť Európu nemeckou prostredníctvom ekonomických nástrojov. Neobviňuje ľudí, ale tvrdí, že vinu nesie nemecká vláda a európske banky. S podobným názorom prichádza aj grécky minister financií Evangelos Vanizelos, ktorý pre Guardian hovorí: „Naša krajina vedie s eurozónou boj o prežitie v rámci eurozóny. Očividne je to preto, že v Európe existujú mocnosti, ktoré sa hrajú

⁵⁴ETrend: *Grécko sa dočkalo ďalšej pomoci*. [online].[cit. 2012-06-01]. Dostupné na internete: <<http://ekonomika.etrend.sk/svet/grecko-sa-dockalo-dalsej-pomoci.html>>

⁵⁵EurActiv: *Pád slovenskej vlády v obrazoch*. [online].[cit. 2012-08-01]. Dostupné na internete: <<http://www.euractiv.sk/ekonomika-a-euro/clanok/pad-slovenskej-vlady-v-obrazoch-017974>>

s ohňom a veria, že nie všetky požiadavky budú splnené a následne chcú Grécko vidieť mimo eurozóny.“⁵⁶

Napriek nepokojom, ktoré v polovici februára roku 2012 otriasli Aténami, grécki zákonodarcovia schválili drastické škrty na mzdy, dôchodky a znižovanie pracovných miest. Aby mali Gréci nárok na záchranný balík, vláda musela pristúpiť k takýmto masívnym reformám. Prijatie týchto opatrení sa nevyhlo masívnym protestným akciám, pri ktorých bola spálená nemeckú vlajku.⁵⁷

6.7 Reformy v Grécku

V apríli v roku 2011 grécke ministerstvo financií vydalo dokument s názvom „National Reform Plan“, kde sú uvedené a naplánované jednotlivé reformy na najbližšie 3 roky (platnosť od roku 2011 do roku 2014).⁵⁸

Nielen pomoc členských štátov eurozóny a troiky sa podpíše pod záchranu gréckeho hospodárstva. Na to, aby sa schválili oba balíky, bolo Grécko nútené urobiť určité ústupky a podujat' sa na uskutočnenie rozsiahlych reforiem vo viacerých sektoroch. V období rokov 2010-2011 sa vo verejnom sektore znížili mzdy o 30%. Vo všetkých oblastiach sa v roku 2010 znížili mzdové sadzby o 15% a v období rokov 2011-2012 sa v priemere znížili o 17%.

Ďalšie škrty nastali v počte zamestnancov vo verejnom sektore. V roku 2010 sa znížil počet štátnych zamestnancov o 82 400, čo predstavuje 10% pokles. Ďalšie masívne prepúšťanie je naplánované do roku 2015. Dovtedy by sa mal počet zamestnancov vo verejnom sektore skresat' o 150 000.

Reformy neobišli ani zníženie plátov v štátnych podnikoch. Do roku 2010 došlo k 30% zníženiu plátov a dodatočné priemerné zníženie má nastat' v rokoch 2011-2012. Okrem toho sa zaviedol strop s priemernou mesačnou mzdou 1 900 eur. Od novembra 2011 sa očakáva medziročný pokles štátnych zamestnancov o 18% a 29% zníženie celkových osobných výdavkov.

⁵⁶ The Guardian: *Greek-German relations at new low as eurozone crisis rumbles on*. [online].[cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete: <<http://www.guardian.co.uk/business/2012/feb/15/greek-german-hostility-eurozone-crisis>>

⁵⁷The Guardian: *Greek-German relations at new low as eurozone crisis rumbles on*. [online].[cit. 2012-10-01]. Dostupné na internete: <<http://www.guardian.co.uk/business/2012/feb/15/greek-german-hostility-eurozone-crisis>>

⁵⁸The Hellenic Republic-Ministry of finance. 2011. *Hellenic National Reform Programme 2011-2014*. [online].[cit. 2012-17-03]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nrp/nrp_greece_en.pdf>

Dôchodky sa vo verejnom a súkromnom sektore v roku 2010 znížili o 10% a ďalšie priemerné znižovanie o 4% je naplánované v rokoch 2011 a 2012. V roku 2012 došlo aj k zníženiu minimálnej mzdy o 22% a pre pracujúcich mladších ako 25 rokov o 32%.

Vďaka fiškálnej konsolidácii rýchlejšie klesajú aj deficity verejných financií. Od mája roku 2010 došlo k celkovému zníženiu schodku o 6 percentuálnych bodov HDP. Primárne zníženie deficitu nastalo v roku 2009, keď sa deficit znížil z 24,7 miliárd na 11,4 miliárd eur a v roku 2011 na 5,2 miliardy eur. Odhaduje sa, že v roku 2012 klesne deficit na 2,4 miliardy eur.

Pod reformy na zlepšenie trhu práce, okrem spomínaného znižovania plátov, patria aj štrukturálne opatrenia na zabezpečenie rovnakých podmienok v kolektívnom vyjednávaní. Skrátila sa dĺžka kolektívnych zmlúv a taktiež sa odstránili zmluvy, ktoré sú definované ako zmluvy, ktoré platia pokiaľ zamestnanec nedosiahne vekovú hranicu odchodu do dôchodku. Vláda navyše zmrazila zvyšovanie miezd a všetky automatické zvyšovania, ktoré rastú priamo úmerne s časom dovtedy, kým nezamestnanosť neklesne pod 10%.

Uzavreli sa vyčlenené finančné prostriedky na pokrytie sociálnych výdavkov a vytvorili sa flexibilnejšie pracovné úväzky a kolektívne vyjednávanie. Jedným príkladom je možnosť čiastočného pracovného úväzku ako aj možnosť krátkodobého úväzku, ako práca na deň, týždeň a podobne. Na pomoc mladým ľuďom získať zamestnanie sa vytvorila sub-minimálna mzda.

Pri prepúšťaní sa odstupné znížilo o 50% a nadčasové prémie sa znížili o 20%. Skúšobná doba sa predĺžila z pôvodných 3 na 12 mesiacov. Zvýšilo sa dovolené prepúšťanie z 2% na 5% za mesiac. Spresnili sa aj určité racionálne kritéria na dávky v nezamestnanosti. Reformám sa nevyhla ani kontrola a úprava inšpektorátu práce. Tomu ma dopomáhať novovytvorená Mediátorová a Arbitrážna organizácia (OMED).

Vytvoril sa mzdový sadzobník s cieľom zjednodušiť uniformovaný systém odmeňovania. Popri tom prebehlo nové sčítanie úradníkov, ktorých počet sa znížil z 30.795 na 16.657.

Ani dôchodkové a zdravotné reformy sa nevyhli rozsiahlym škrtom. Budúci nárast verejných výdavkov na dôchodky nesmie prekročiť hranicu 2,5% HDP. Vek odchodu do dôchodku má byť v súlade s predpokladanou dobou života a musia existovať závažné dôvody predčasného odchodu do dôchodku. Penzijné pripoistenie sa má v roku 2012 odstrániť. Dávky dôchodkového poistenia sa musia líšiť od zdravotných výhod. Výdavky na zdravotníctvo zo štátneho rozpočtu nesmú prekročiť 6% HDP. Fondy sociálneho

zabezpečenia sa spoja do jednej vyrovnávacej dávky, a tak tieto príspevky povedú k značným úsporám nákladov. Dôkladne sa prepracujú zoznamy, ktoré charakterizujú ťažké a nebezpečné povolania.

Prebieha zlúčenie a centralizácia všetkých daňových úradov v rámci nového systému IT, ktorý pospája tieto úrady do januára 2013, pričom platí, že manažéri, ktorí nedodržia tieto ustanovenia budú nahradení. Nová legislatíva zrýchli daňové riešenia sporov (90 dní). Bola vytvorená nová jednotka, ktorá bude mať na starosti sledovať, kontrolovať a vyberať dane od bohatých daňových poplatníkov, ktorí unikajú daňovým povinnostiam. Okrem toho budú sprístupnené údaje o daňových neplatičoch buď ako jednotlivcov alebo súkromných spoločností. Týmito opatreniami by malo dôjsť k znižovaniu počtu nevyriešených daňových prípadov v súdnom systéme. Ciele vlády sú: zastabilizovať daňový systém, zachytiť daňové úniky a zvýšiť platy bez toho, aby sa zvýšila daňová sadzba.⁵⁹

Privatizácia by mala byť chápaná ako spôsob na zlepšenie efektivity verejného sektora a prilákanie priamych zahraničných investícií. Ďalej je naplánované zlepšiť čerpanie z kohéznych fondov, podpora PPP projektov a zjednodušenie právnych predpisov. Nakoniec by štát mal byť agresívnejší vo vzťahu záujmových skupín spoločne so znížením byrokracie a mal by sa snažiť otvoriť uzatvorené trhy , ktoré budú klásť dôraz na výskum a vývoj.⁶⁰

Grécko ma naplánované aj ďalšie kroky do budúcnosti. Jedným je napríklad privatizačný program vo výške 15 miliárd eur do konca roka 2015 a v strednodobom horizonte dosiahne až 50 miliárd eur. Za veľmi dôležité opatrenie sa dá považovať zníženie počtu zamestnancov vo verejnom sektore o ďalších 15.000 do roku 2015. V zdravotníctve sa reformy zamerali na centralizované verejné obstarávanie v službách a dodávkach. Na splnenie tohto cieľa bude vytvorený úrad verejného obstarávania, ktorý by mal začať fungovať už v roku 2012. Ku kompletným opatreniam v reforme zdravotníckej starostlivosti patrí aj systém na udržanie verejných zdravotných výdavkov pod 6% HDP.⁶¹

⁵⁹The Hellenic Republic-Ministry of finance. 2011. *Hellenic National Reform Programme 2011-2014*. [online].[cit. 2012-17-03]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nrp/nrp_greece_en.pdf>

⁶⁰The Hellenic Republic-Ministry of finance. 2011. *Hellenic National Reform Programme 2011-2014*. [online].[cit. 2012-17-03]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nrp/nrp_greece_en.pdf>

⁶¹HARDOUVELIS, G. 2011. *Greece at a Crossroads.*: [online].[cit. 2012-08-03].Dostupné na internete: <<http://www.economics.rpi.edu/pl/economics-seminar-series/europe-crossroads-greek-euro-area-sovereign-debt-crisis>>

6.8 Možné perspektívy Grécka a vplyv na zahraničnú politiku

Prvý možný scenár sa dá pomenovať ako „plný búrok“, kedy by Grécko bolo nútené opustiť eurozónu a čoskoro potom aj Európsku úniu. Krajina by tým bola veľmi ponížená a v gréckej politike by sa prejavili ultranacionalistické sklony, ktoré by mali dopad aj na zahraničnú politiku.

Grécka verejnosť si uvedomuje vinu Grécka za hospodársky kolaps. Výsledkom sú vzrastajúce negatívne pocity namierené proti Amerike z dôvodu zrady západných štátov. Vo Washingtone je Grécko vnímané ako nepriateľský štát. Grécko síce ostáva na papieri členom NATO, ale nezúčastňuje sa žiadnych misií, aj napriek tomu, že NATO a EÚ pôsobia v niektorých rizikových oblastiach, ako napríklad stredný východ.

Grécko ako jedno z mála západných štátov je naklonené čínskemu ekonomickému pokroku a ich politickej prítomnosti, zatiaľ čo sa Čína snaží zvýšiť svoj vplyv v Stredomorí a v juhovýchodnej Európe.⁶²

Na druhej strane grécko-turecké vzťahy boli vždy napäté. Už v roku 1990 v Grékoch silnel nacionalizmus a turecké osmanské tendencie viedli k zmrazeniu ich bilaterálnych vzťahov. V súčasnosti vzniká veľa incidentov v Egejskom mori, ktoré sú úzko prepojené s energetickými zdrojmi v pohraničných oblastiach.

Okrem Turecka má Grécko napäté vzťahy aj s Cyplom, kde v rámci vyjednávaní Grécko muselo pritvrdiť, no rokovania ešte neskončili. Problémy pokračujú aj po nájdení energetického bohatstva na ostrove, ktoré vyvoláva ďalšie konflikty.

Okrem týchto štátov Grécko čelí problémom s bývalou juhoslovanskou republikou Macedónskom. Albánske obyvateľstvo sa zblízuje politicky s Kosovom a vedenie krajiny zaujalo tvrdší postoj voči Grécku. Podľa gréckych zákonov musí byť každá dohoda o vyriešení bilaterálnych sporov schválená v referende. V dôsledku zhoršenia ekonomickej situácie, Grécko je nútené odmietnuť a vyhostiť veľké množstvo albánskych pracovníkov.

Grécko samostatne nie je schopné kontrolovať príchod nelegálnych migrantov. Tým by v krajine rástla xenofóbia a rasizmus, s ktorými je spojená aj agresivita domácich obyvateľov voči prisťahovalcom. Grécko sa môže stať nestabilnou a nebezpečnou krajinou v dôsledku nárastu kriminality, organizovaných zločineckých skupín, neschopnosťou kontroly prisťahovalcov, sociálneho napätia a častých politických konfliktov. Domáci

⁶² CNN Money: *China buys Greek when no one else will*. [online].[cit. 2012-21-03]. Dostupné na internete: <http://money.cnn.com/2010/06/18/news/international/China_investments_Greece.fortune/?postversion=2010061812>

terorizmus a sociálna anarchia by boli takmer mimo kontroly a dali by sa vnímať ako priamy výsledok zhoršenej ekonomickej situácie.

Druhý hypotetický scenár, ktorý je o niečo optimistickejší sa nazýva „oblačný“. Tu by Grécko bolo nútené opustiť eurozónu, avšak naďalej by zostalo v EÚ. Funkcie Grécka by sa obmedzili na absolútne nevyhnutné. Grécko - americké vzťahy sa vyznačujú spoluprácou založenou na uzavretých grécko - izraelských dohodách a sú poznačené nedostatkom dôvery vo viacerých oblastiach. Kvôli širším problémom v transatlantických vzťahoch by Grécko muselo často čeliť výberu medzi dvoma zdanlivo nekompatibilnými spojeniami.

Grécko by sa naďalej zúčastňovalo na operáciách NATO vo východnom Stredomorí, ale jeho kompetencie by boli výrazne obmedzené kvôli zníženým finančným zdrojom. Napriek tomu by Grécko naďalej z tohto vzťahu profitovalo.

Grécko príležitostne koná aj v prospech Ruska, hoci ďalší takýto zreteľný posun v zahraničnej politike by bol z európskeho pohľadu považovaný za príliš pro- ruský, zatiaľ čo ⁶³z ruského pohľadu nie je dostatočne pro- ruský.

Vplyv Číny v Grécku by stále narastal, no bez jasného plánovania a smeru z gréckej strany. Grécko je momentálne neschopné odmietnuť čínske priame zahraničné investície, ktorými Čína získava väčší vplyv v krajine.

Grécko –turecké vzťahy sú dlhodobo nestabilné a nevyspytateľné. Vo vysokej politike by nedochádzalo k žiadnemu pokroku napriek tomu, že ekonomické vzťahy by ostávali na slušnej úrovni a kontakty by sa naďalej rozširovali vo viacerých oblastiach.

Macedónsko by bolo ochotné obetovať dlhodobé záujmy krajiny v prospech krátkodobého politického zisku vo vzťahu s Gréckom, napriek tlakom z európskych krajín a USA, ktoré nie sú naklonené k takýmto kompromisom.

Bilaterálne vzťahy s Albánskom by naďalej kolísali, aj napriek spoločným záujmom. Atmosféra by sa stávala negatívnejšou pre vzrastajúci nacionalizmus na oboch stranách. Aj napriek tomu by si Grécko naďalej udržalo časť svojho ekonomického a politického vplyvu na Balkáne, aj keď jeho schopnosť ovplyvniť regionálny vývoj by bola obmedzená pre ekonomickú slabosť a bilaterálne problémy s Albánskom, ako aj s Macedónskom. Vzťahy s Izraelom by boli taktiež poznačené veľmi obmedzenou činnosťou.

⁶³Spiegel online: *Chinese investors take advantage of Greek crisis*. [online].[cit. 2012-23-03]. Dostupné na internete: <<http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,797751,00.html>>

V druhom scenári by nastal pokrok v riadení migrácie a v zavádzaní účinnej, azylovej politiky. Situácia by naďalej ostala problematická. Bezpečnostné mechanizmy by boli naplno zaťažené a skúšané a krajina by čelila veľkým výzvam udržať zákon a poriadok. Jednou z konsekvencií takéhoto stavu by bol odchod Grécka zo schengenského priestoru.

Domáci terorizmus by sa stal vážnym problémom a prispieval by tým k destabilizácii a vzrastajúcej spoločenskej krehkosti. Následkom toho by v Grécku takmer vôbec neboli priame zahraničné investície a krajina by sa ocitla v hospodárskej, sociálnej a politickej kríze. V treťom a zároveň poslednom možnom scenári je vízia budúcnosti Grécka optimistická. Solidarita EÚ by umožnila Grécku zvládnuť krízu a krajina by sa znova stala dôležitým členom v eurozóne a v samotnej EÚ v rámci jej zahraničnej a bezpečnostnej politiky.

Zahraničná politika Grécka by sa zamerala na Európu a navyše by prišlo k veľkému pokroku v americko- gréckych vzťahoch, ako následku zlepšujúcich sa izraelsko- gréckych vzťahov.

Kvôli finančnému nátlaku by sa Grécko snažilo mať väčší prínos v NATO najmä pomocou stabilizačného úsilia vo východnom Stredomorí v boji proti pirátstvu.

Grécko - ruská spolupráca v oblasti energetiky by sa vyvíjala naďalej pozitívne. Grécko by sa stalo mostom medzi EÚ a Ruskom a napomáhalo by k normalizácii vzájomných vzťahov a k rozvoju strategického partnerstva.

Vo vzťahu k Číne by bolo Grécko bránou do juhovýchodnej a strednej Európy, kde by sa ďalej rozvíjali regionálne politické vzťahy.

Atény a Ankara by dosiahli dohodu v najdiskutovanejších otázkach, akými sú urovnanie politických vzťahov, zlepšenie ekonomických vzťahov a zníženie výdavkov na obranu. Tento vývoj by mohol mať obmedzené opodstatnenie a minimálny dopad v rámci EÚ - tureckých vzťahov.

Problém s Cyprom sa taktiež vyriešil a celý ostrov by sa stal súčasťou EÚ. Cyprus by hral strategicky dôležitú úlohu v regióne v rámci dodávania energie do EÚ. V dôsledku európskeho a amerického tlaku by Grécko zmiernilo svoj postoj k Macedónsku a získalo by výhody v dosiahnutých kompromisných riešeniach. Macedónsko by sa pripojilo k NATO a začali by prístupové rokovania s EÚ.

Grécko spoločne s Albánskom by dospeli k dohode, v ktorej by si vymedzili morské oblasti a vyriešili problémy súvisiace s Grékmi v Albánsku a problém s albánskymi robotníkmi v Grécku by sa odložil na ďalšie rokovania. Následne by Grécko

podporilo členstvo Albánska v EÚ a grécke spoločnosti by znovu začali rozvíjať investičné aktivity v Albánsku, čím by sa naštartovala grécka ekonomika. Grécke investície a jeho politické vedenie, ktoré by urovnali vzťahy s Albánskom a Macedónskom, by boli čoraz viac dôležitým a stabilizujúcim faktorom pre celý región. V rámci pomoci rozšírenia EÚ o Balkán by bolo Grécko dôležitým aktérom.

Grécka vláda by prijala novú azylovú reformu ktorá by dopomohla k zjednodušeniu prísťahovaleckej politiky.

Organizačná reforma a reforma bezpečnostnej politiky by pomohli Grécku dostať sa z krízy. Gréci by prijali a akceptovali opatrenia vytvorené na pan - európskej úrovni. Tým by v predošlých scenároch spomenuté násilie a terorizmus zostali pod kontrolou s minimálnym dopadom na grécku spoločnosť.⁶⁴

⁶⁴ DOKOS, T. 2012. *Who Lost Greece? The Geopolitical Consequences of the Greek Crisis*. [online].[cit. 2012-08-03]. Dostupné na internete: <<http://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2012/02/dokos-pdf>. >

ZÁVER

Táto práca poukazuje na veľkosť vplyvu krízy na politické, ekonomické a sociálne dianie v Grécku a za hranicami štátu. Krízou sa ukázala príliš silná závislosť jedného štátu od druhého a vzájomná prepojenosť európskych a svetových ekonomík. Analýzou tejto spojitosti sme zhodnotili vplyv krízy na domácu a zahraničnú politiku Grécka a potenciálne scenáre do budúcnosti. Hoci momentálna kríza je globálneho pôvodu, súčasná situácia v Grécku je určovaná špecifikami gréckeho politického systému. Ako príklad možno uviesť politickú neschopnosť počas desaťročí urobiť zásadné reformy v Grécku, ktoré by pomohli čiastočne predísť momentálnej situácii. Z krajín EÚ práve Grécko zasiahla globálna kríza najviac. Prečo a aký mala dopad sme ukázali v 1. kapitole, kde analyzujeme medzinárodné a globálne vzťahy a postavenie Grécka v rámci medzinárodných organizácií. Ku kríze prispeli svojou časťou aj systémové nastavenia gréckej politiky, ktoré rozoberáme v 2. kapitole.

Keďže EÚ pred vypuknutím krízy nepočítala s takouto extrémnou situáciou, zmluvy EÚ neobsahujú článok o možnom vystúpení krajiny z eurozóny a EÚ. Vyradením Grécka z EÚ by vznikol nový precedens. Aj toto je jeden z dôvodov, prečo sa EÚ v rámci boja proti destabilizácii eura a zachovania status quo rozhodla o podpore Grécka v eurozóne. Vylúčením Grécka z EÚ by vznikol stav, ktorý nie je v súlade so zmluvami EÚ. Táto kríza testuje solidaritu a silu EÚ ako celku, a preto je jej vyriešenie tak dôležité.

Jedinou šancou pre záchranu Grécka zostala pomoc z eurozóny a MMF. Avšak pre získanie pomoci v podobe záchranného finančného balíka muselo Grécko prijať kontroverzné opatrenia. Hoci v Grécku vládne demokracia a väčšina obyvateľov nesúhlasila s reštriktívnymi reformami, je ekonomika a budúcnosť Grécka plne závislá na exporte do ostatných krajín, a preto jediným možným riešením pre Grécko o udržanie sa v eurozóne bolo podriadenie sa rozhodnutiam EÚ spoločne s prijatím dvoch záchranných balíkov.

Toto rozhodnutie malo siahodlhé dôsledky na vnútornú politiku ostatných členov EÚ ako napr. Slovensko, ktoré sa v prvom kole hlasovania odmietlo zúčastniť na solidarite s Gréckom, čo zapríčinilo pád vlády. Okrem toho bolo rozhodnutie EÚ o záchranných balíkoch a trvalom eurovale z časového hľadiska „kuté za horúca“, keďže bankrot Grécka bol terminovaný. Schválenie pomoci prebehlo v pomerne krátkom čase a krajiny sa rozhodli poskytnúť Grécku dostatočný odnos financií na záchranu štátu. Z európskeho

hľadiska, kríza spôsobila rozsiahle sociálne nepokoje, veľkú nezamestnanosť, zníženie plátov a ďalšie rozsiahle reštriktívne opatrenia vo väčšine členských krajín. V rámci eurozóny kríza takisto narušila stabilitu eura, čo prinieslo finančné problémy celej EÚ.

Názory na pomoc Grécku sa líšia. Podľa skeptikov nemá zmysel finančne podporovať a zachraňovať Grécko pred bankrotom. Tvrdia, že finančná pomoc je len mrhaním peňazí a oddaľuje bankrot krajiny. Naopak, pozitívne hlasy s tým nesúhlasia a veria, že pomocou veľkých štrukturálnych reforiem a finančnej pomoci z EÚ sa grécky dlh bude postupne znižovať. Navyše, pomocou krízy sa zviditeľnil aj rozsiahly vplyv Nemecka a Francúzska v rámci eurozóny. Tento fakt len potvrdil prepojenosť jednotlivých ekonomík a koncentráciu politickej moci v ekonomicky najsilnejších členských krajinách. Preto je prosperita v týchto menovaných krajinách veľmi dôležitá pre ostatné krajiny EÚ.

Pozitívom krízy bolo uvedomenie si dôležitosti fiškálnej a monetárnej kontroly krajín. Iba nezávislý kontrolný mechanizmus poukazujúci na nedostatky v ekonomike môže v budúcnosti podobnej kríze predísť. Pre spomenuté dôvody je rozuzlenie situácie v Grécku extrémne dôležité pre budúcnosť celej EÚ. Vďaka dôkladnej analýze vplyvu krízy na najzraniteľnejší členský štát eurozóny, sa európska integrácia posunula na ďalšiu úroveň fiškálnej, ale aj politickej jednoty. Aby sa podobná situácia neopakovala aj v budúcnosti, je dôležité monitorovanie vlastného deficitu, nezatajovanie informácií a udržateľný kontrolný mechanizmus.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

Knižné zdroje

- [1] ALBERTO, D.,V.: Corruption and Anti-Corruption: The Political Defeat of 'Clean Hands' in Italy, *West European Politics*. 2007. 30, 4, pp. 830-853
- [2] Daltrop, A. 1986. *Politics and the European Community*. Londýn: Longman, 1986. pp 166. ISBN 0-582-35188-X
- [3] FIALA, P., PITROVÁ, M. 2001. *Rozšiřování ES/EU*. Masarykova univerzita: Mezinárodní politologický ústav v Brně, 2001. pp. 193. ISBN: 80-210-2645-6
- [4] GANERIOVÁ, A. 1999: *Dedičstvo staroveku*. Londýn. Belitha press Limited.1999. pp 128. ISBN 80_551-0123-X
- [5] IORDANOGLU, Ch. To Metapolieftiko KoinoniologikoParadeigma: He Apopsi enos Oikonomologou (The Sociological Paradigm of Metapolitefsi: an Economist's View). *Synchrona Themata*. 110, 2010, pp. 43
- [6] KAZAMIAS, A.2005. *He Anodos ke he Prosi tou Kratikoukommatismou, (The rise and fall of party statism)*. In PELAGIDES, Th. (Ed) *He Ebloki ton Metarrithmiseon stin Ellada*. 2005 Athens: Papazisis
- [7] LYRINTZIS, Ch. 2005. The Changing Party System: Stable Democracy Contested Modernization. *West European Politics*. 2005. 2, pp.259
- [8] LYRINTZIS, Ch.. (1987). The Power of Populism: The Greek Case. *European Journal of Political Research*, 15, 6, pp. 667.
- [9] MCALLISTER, Richard. 2010. *European Union- An historical and political survey*. 2. vydanie. New York: Routledge. 2010. pp 261. ISBN 0-203-87569-9
- MOUZELIS, N.: *Giati apotychanoun oi metarrithmiseis, (Why Reforms fail)*, in PELAGIDES Th. (Ed). *He Ebloki ton Metarrithmiseon stin Ellada*. 2005. Athens: Papazisis
- [10] PAGOULATOS, G., TRIANTOPOULOS, Ch. 2009. The Return of the Greek Patient: Greece and the 2008 Global Financial Crisis. *South European Society and Politics*. 2009. 1, p. 54.
- [11] PANTAZOPOULOS, A. 2006. *Me tous Polites kata tou Laou. To PASOK tisneas Epochis (With the Citizen against the People. The PASOK of the new Era)*. 2006. Athens: Estia
- [12] PELAGIDES, T. & MITROPOULOS, M. 2010. *He Stigma tis Strofisgia tin Elliniki Oikonomia, (The moment of turn for the Greek Economy)*. 2010. Athens, Papazisis.

Internetové zdroje

- [1] Bloomberg: *Greek Prime Minister Papademos Not Receiving Salary, Ta Nea Says*. [cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete: <<http://www.bloomberg.com/news/2012-03-01/greek-prime-minister-papademos-not-receiving-salary-ta-nea-says.html>>
- [2] Capital Markets: *Grécko ako strojca Euro-krízy*. [online].[cit.2012-07-01]. Dostupné na internete: <http://docs.capitalmarkets.sk/editor/File/IDdok/Analyzy/2011/Grecko_Final.pdf>
- [3] CLINE, W., R. 2011. *Sustainability of Greek Public Debt*. [online].[cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete:<<http://www.iie.com/publications/pb/pb11-15.pdf>>
- [4] CNN Money: *China buys Greek when no one else will*. [online].[cit. 2012-21-03]. Dostupné na internete: <http://money.cnn.com/2010/06/18/news/international/China_investments_Greece.fortune/?postversion=2010061812>
- [5] Council Of The European Union. .: *Eurogroup takes note of progress by Greece* [online].[cit. 2012-05-03]. Dostupné na internete: <<http://www.consilium.europa.eu/homepage/showfocus?lang=en&focusID=8112>>
- [6] DOKOS, T. 2012. *Who Lost Greece? The Geopolitical Consequences of the Greek Crisis*. [online].[cit. 2012-08-03]. Dostupné na internete: <<http://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2012/02/dokos-pdf>>
- [7] Edition: Q&A: *Greece's financial crisis explained*. [online].[cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete: <<http://edition.cnn.com/2010/BUSINESS/02/10/greek.debt.qanda/index.html>>
- [8] Encyclopedia of the Nations: *Greece: Overview of economy*. [online] [cit.2012-04-01]. Dostupné na internete: <<http://www.nationsencyclopedia.com/economies/Europe/Greece-OVERVIEW-OF-ECONOMY.html>>
- [9] ETrend: *Americká kríza zachvátila svet*. [online].[cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete: <<http://ekonomika.etrend.sk/svet/americka-kriza-zachvatila-svet.html>>
- [10]E-Trend: *Fitch znížila rating Grecka*. [online].[cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete: <<http://ekonomika.etrend.sk/svet>>
- [11] ETrend: *Grécko sa dočkalo ďalšej pomoci*. [online].[cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete: <<http://ekonomika.etrend.sk/svet/grecko-sa-dockalo-dalsej-pomoci.html>>
- [12] EurActiv: *Finančná kríza..* [online].[cit. 2012-21-03]. Dostupné na internete: <http://www.euractiv.sk/ekonomika-a-euro/zoznam_liniek/financna-kriza-000227>
- [13] EurActiv: *Pád slovenskej vlády v obrazoch*. [online].[cit. 2012-08-01]. Dostupné na internete: <<http://www.euractiv.sk/ekonomika-a-euro/clanok/pad-slovenskej-vlady-v-obrazoch-017974>>
- [14]EURES: *Grécko*. [online]. [cit. 2012-07-01]. Dostupné na internete: <http://www.eures.sk/grecko-10-1.html#4_2>
- [15]European Commission: *Task Force for Greece*. [online].[cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/president/news/speeches-statements/pdf/20111117_1_en.pdf>

- [16] European Commission: *Task Force for Greece*. [online].[cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/president/news/speeches-statements/pdf/20111117_1_en.pdf>
- [17] European Commission: *Unemployment statistics*. [online].[cit. 2012-20-03]. Dostupné na internete: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Unemployment_statistics>
- [18] European Financial Stability Facility: *About EFSF*. [online].[cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete: <<http://www.efsf.europa.eu/about/index.htm>>
- [19] Finance portal: *S&P znížila rating Grécka, je na úrovni čiastočného bankrotu*. [online].[cit.2012-04-01]. Dostupné na internete. <<http://www.financeportal.eu/2012/02/28/>>
- [20] Grécka Národná Organizácia pre Turizmus: *Visit Greece- Geography*. [online] [cit. 2011.10.11.] Dostupné na internete: <http://www.visitgreece.gr/portal/site/eot/menuitem.7f0d4e449429307c12596610451000a0/?vgnextoid=a73aeb4a3f427210VgnVCM100000460014acRCRD&lang_chosen=en>
- [21] HNonline. *Grécko dostalo ďalšiu ranu. Rating mu znížila aj Moody's*. [online]. [cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete: <<http://finweb.hnonline.sk>>
- [22] HNonline: *Desať faktov, prečo je Grécko na tom tak zle*. [online]. [cit.2012-07-01] Dostupné na internete:<<http://finweb.hnonline.sk/c1-52828710-desat-faktov-preco-je-na-tom-grecko-tak-zle-span-class-koment-komentar-span>>
- [23] HNonline: *Gréci pred záchranou kúpili z únie zbrane za miliardu*. [online].[cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete: <<http://finweb.hnonline.sk>>
- [24] International Edition: Q&A: *Greece's financial crisis explained*. [online]. [cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete: <<http://edition.cnn.com/2010/BUSINESS/02/10/greek.debt.qanda/index.html>>
- [25] LYRINTZIS, Ch., NIKOLAKOPOULOS, E.: *Political System and Elections in Greece*. [online]. [cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete: <http://video.minipress.gr/wwwminipress/aboutgreece/aboutgreece_political_system.pdf>
- [26] Ministry of Foreign Affairs. [online]. [cit. 2011-07-11]. Dostupné na internete: <http://www2.mfa.gr/www.mfa.gr/enUS/Policy/Multilateral+Diplomacy/International+Organizations/NATO/>>
- [27] Ministry of Foreign Affairs: *Multilateral diplomacy- Council of Europe*. [online]. [cit. 2011-07-11]. Dostupné na internete: <<http://www2.mfa.gr/www.mfa.gr/enUS/Policy/Multilateral+Diplomacy/International+Organizations/Council+of+Europe/>>
- [28] Ministry of Foreign Affairs: *Multilateral diplomacy- NATO*. [online]. [cit. 2011-07-11]. Dostupné na internete: <<http://www2.mfa.gr/www.mfa.gr/enUS/Policy/Multilateral+Diplomacy/International+Organizations/NATO/>>
- [29] Ministry of Foreign Affairs: *Multilateral diplomacy-UNESCO*. [online].[cit.2011-07-11]. Dostupné na internete:

<<http://www2.mfa.gr/www.mfa.gr/enUS/Policy/Multilateral+Diplomacy/International+Organizations/UNESCO/>>

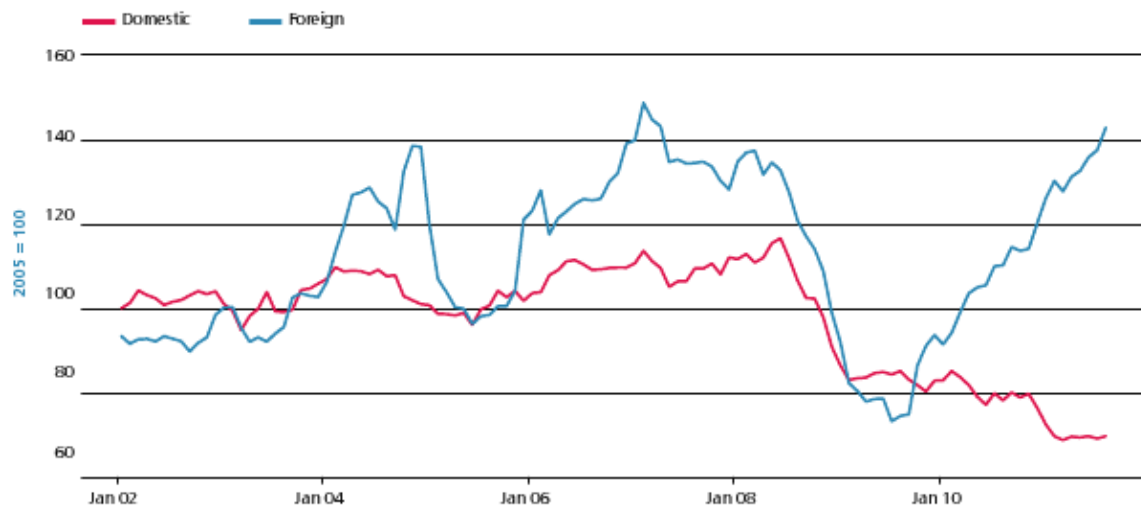
- [30] Národná agentúra pre rozvoj malého a stredného podnikania: *Helénska republika*. [online]. [cit. 2012-07-01]. Dostupné na internete: <http://www.nadsme.sk/files/podnikanie_Grecko.pdf>
- [31] Reuters : *Exclusive Greek debt may remain at 160 percent in '20: IMF/ECB*. [online]. [cit. 2012-20-02]. Dostupné na internete: <<http://www.reuters.com/article/2012/02/20/us-greece-debt-idUSTRE81J1AD20120220>>
- [32] SETimes.com: *Greece Country Info*. [online]. [cit. 2012-07-01]. Dostupné na internete: <http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/infoCountryPage/setimes/resource_centre/countries/greece?country=Greece>
- [33] Spiegel online: *Chinese investors take advantage of Greek crisis*. [online]. [cit. 2012-23-03]. Dostupné na internete: <<http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,797751,00.html>>
- [34] THANOS, D.: *Who lost Greece? The Geopolitical Consequences of the Greek crisis*. [online]. [cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete: <<http://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2012/02/dokos-pdf.pdf>>
- [35] The 2011 Euro Plus Monitor: *Progress Amid the Turmoil*. [online]. [cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete: <http://www.lisboncouncil.net/publication/publication/68-the-2011-euro-plus-monitor.html>
- [36] The Guardian: *Greek-German relations at new low as eurozone crisis rumbles on*. [online]. [cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete: <<http://www.guardian.co.uk/business/2012/feb/15/greek-german-hostility-eurozone-crisis>>
- [37] The Guardian: *Lucas Papademos emerges as frontrunner to be new Greek PM*. [online]. [cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete: <<http://www.guardian.co.uk/world/2011/nov/07/lucas-papademos-frontrunner-greek-pm>>
- [38] The Hellenic Republic-Ministry of finance. 2011. *Hellenic National Reform Programme 2011-2014*. [online]. [cit. 2012-17-03]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nrp/nrp_greece_en.pdf>
- [39] The Jerusalem Post: *Despite crisis Greece continues weapons purchases*. [online]. [cit. 2012-20-02]. Dostupné na internete: <<http://www.jpost.com/International/Article.aspx?id=176792>>
- [40] The Lisbon Council: *The 2011 Euro Plus Monitor: Progress Amid the Turmoil*. [online]. [cit. 2012-04-01]. Dostupné na internete: <<http://www.lisboncouncil.net/publication/publication/68-the-2011-euro-plus-monitor.html>>

Prílohy

Príloha č. 1: Nárast priemyselných objednávok zo zahraničia

Greece: Industrial Orders from Abroad Rise

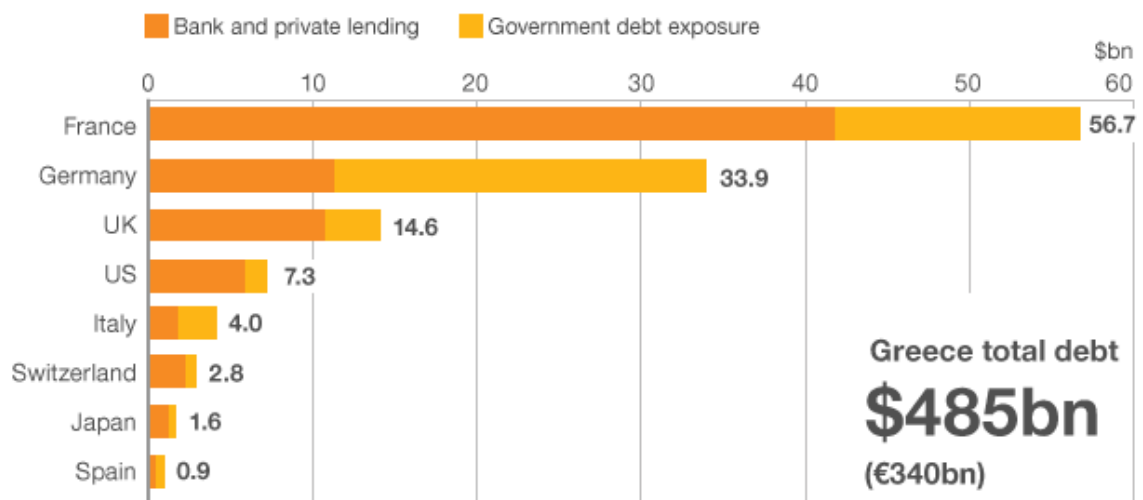
Index levels, three month moving averages

Zdroj: The 2011 Euro Plus Monitor: *Lisaboncouncil*. [online] [cit. 2011.10.11.] Dostupné na internete: <http://www.lisaboncouncil.net/publication/publication/68-the-2011-europlusmonitor.html>

Príloha č. 2: Krajiny najviac vystavené gréckemu dlhu

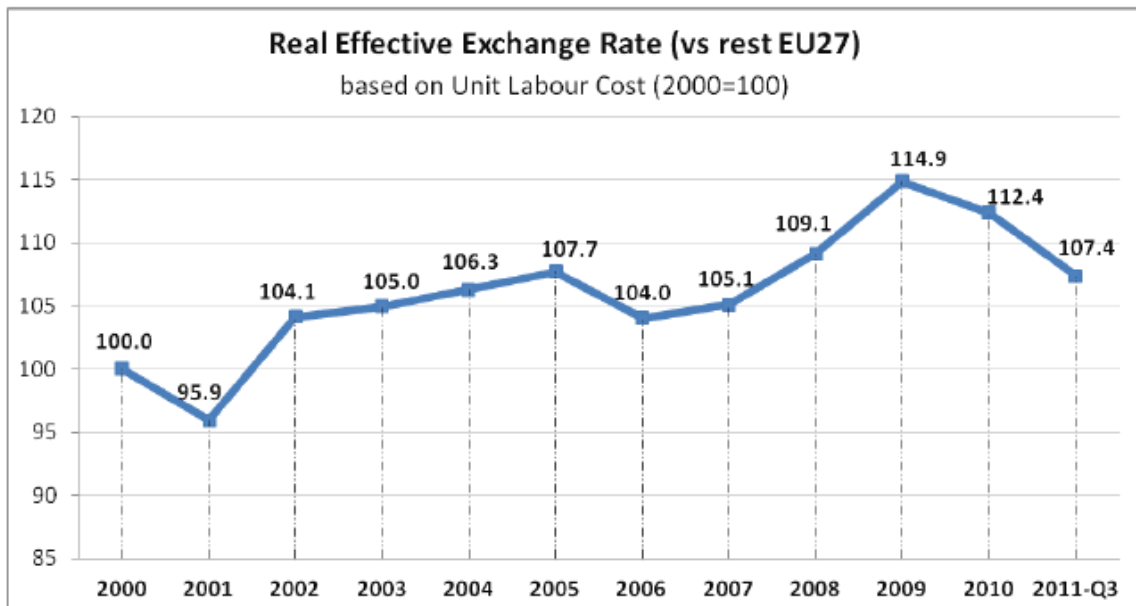
Countries most exposed to Greek debt

Zdroj:BBC: *news/business*. [online] [cit. 2011.10.11.] Dostupné na internete: <<http://www.bbc.co.uk/news/business-13798000>>

Príloha č. 3: Reálny efektívny výmenný kurz
Graphs Presented by the Prime Minister of Greece
Lucas Papademos at the 31/1/2012 European Council

I. Competitiveness Recovering

Source: European Commission

Zdroj:European commission: *Real effective exchange rate*. [online] [cit. 2012.16.03].
Dostupné na internete: <http://www.ambgrece.fr/communiqués/communiqués%20ministeres/premier_ministre_08_02_2012.htm>